

Euroopan unionin
virallinen lehti

ISSN 1725-2490

C 63

46. vuosikerta

15. maaliskuuta 2003

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

Ilmoitusnumero

Sisältö

Sivu

I *Tiedonantoja*

Komissio

2003/C 63/01

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Euroopan sopimusoi-
keuden yhtenäistäminen – Toimintasuunnitelma

1

FI

2

I

*(Tiedonantoja)***KOMISSIO****KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE****EUROOPAN SOPIMUSOIKEUDEN YHTENÄISTÄMINEN****TOIMINTASUUNNITELMA**

(2003/C 63/01)

Tiivistelmä

Komission heinäkuussa 2001 julkaisemalla tiedonannolla Euroopan sopimusoikeudesta aloitettiin kuulemis- ja keskustelumenettely siitä, kuinka EU-alueen eri sopimusoikeussäädösten poikkeavuuksista aiheutuvia ongelmia olisi käsiteltävä EU:n tasolla. Tämä toimintasuunnitelma on jatkoa keskustelulle, ja siinä esitetään komission päätelmät. Siinä vahvistetaan prosessin lopputulos eli, että nykyisestä alakohtaisesta lähestymistavasta ei tarvitse luopua. Siinä esitetään myös lyhyesti kuulemismenettelyssä havaitut ongelmat, jotka koskevat yhteisön sopimusoikeuslainsäädännön yhdenmukaista soveltamista ja sisämarkkinoiden toimivuutta.

Toimintasuunnitelmassa ehdotetaan sääntelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmää edellä mainittujen ongelmien ratkaisemiseksi. Asianmukaisten alakohtaisten toimien lisäksi siihen sisältyy seuraavat toimenpiteet:

- yhteisön lainsäädännön (acquis) yhdenmukaisuuden parantaminen sopimusoikeuden alalla,
- EU:n laajuisten vakiosopimusehtojen laadinnan edistäminen,
- sen tutkiminen, vaatiiko ongelmien ratkaiseminen Euroopan sopimusoikeuden alalla muita kuin alakohtaisia toimia, kuten valinnaista normia.

Sen lisäksi, että komissio jatkaa tarvittaessa ehdotusten tekemistä alakohtaisista toimista, se pyrkii edistämään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan yhteisön sopimusoikeuslainsäädännön mukaisten keinojen yhdenmukaisuutta sekä säätämisen että täytäntöönpanon ja soveltamisen osalta. Ehdotuksissa otetaan huomioon tarvittaessa yhteiset puitteet, jotka komissio pyrkii luomaan tutkimuksen ja kaikkien sidosryhmien avulla. Näiden yhteisten puitteiden olisi tuotettava parhaat ratkaisut yhteisessä terminologiassa ja säännöksissä eli määriteltäessä sellaisia perustavanlaatuisia käsitteitä ja abstrakteja termejä, kuten "sopimus" tai "vahinko", sekä säännöissä, joita sovelletaan esimerkiksi silloin, kun sopimus on jätetty täyttämättä. Yhteisön nykyisen sopimusoikeuslainsäädännön tarkistamisella voitaisiin poistaa havaittuja epä johdonmukaisuuksia, parantaa lainvalmistelun tasoa, yksinkertaistaa ja selkeyttää voimassa olevia säännöksiä, mukauttaa niitä oikeudelliseen ja taloudelliseen kehitykseen, joka ei ollut nähtävissä niitä omaksuttaessa, sekä täyttää yhteisön lainsäädännön soveltamisessa ongelmia aiheuttaneita aukkoja. Yhteisten puitteiden toisena tavoitteena on muodostaa pohja lisäpohdinnalle valinnaisesta normista Euroopan sopimusoikeudessa.

Edistääkseen sidosryhmien suorittamaa EU:n laajuisten vakiosopimusehtojen laadintaa komissio helpottaa tietojen vaihtoa nykyisistä ja suunnitelluista aloitteista Euroopan tasolla ja jäsenvaltioissa. Komissio julkaisee myös suuntaviivat, joilla selkeytetään sidosryhmille soveltamisen rajat.

Komissio toivoo lopuksi saavansa palautetta siitä, edellyttääkö joidenkin ongelmien ratkaiseminen muita kuin alakohtaisia toimia, kuten valinnaista normia, Euroopan sopimusoikeudessa. Komissio käynnistää pohdinnan mahdollisten ratkaisujen tarkoituksenmukaisuudesta, oikeudellisesta muodosta, sisällöstä ja laillisesta perustasta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
1. Johdanto	4
2. Nykyisen prosessin kuvaus	4
3. Havaitut ongelma-alueet	5
3.1 Yhteisön lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen	5
3.2 Vaikutukset sisämarkkinoihin	7
4. Ehdotettu lähestymistapa: sääntelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmä	10
4.1 Yhteisön lainsäädännön (acquis) parantaminen sopimusoikeuden alalla	10
4.2 EU:n laajuisten vakiosopimusehtojen laadinnan edistäminen	14
4.3 Lisähuomautukset muiden kuin alakohtaisten toimien, kuten valinnaisen normin tarkoituksenmukaisuudesta Euroopan sopimusoikeudessa	15
5. Päätelmät	16
Liite	19

1. JOHDANTO

1. Komissio julkaisi heinäkuussa 2001 tiedonannon Euroopan sopimusoikeudesta (¹). Tiedonanto oli ensimmäinen komission antama kuulemisasiakirja, jossa ennakoitiin perusteellisempaa keskustelua siitä, kuinka EU-alueen eri sopimusoikeussäädösten poikkeavuuksista aiheutuvia ongelmia pitäisi käsitellä EU:n tasolla. Tässä toimintasuunnitelmassa käsitellään tiedonannon jatkotoimia.

2. Tiedonanto aloitti kuulemis- ja keskustelumenettelyn. Komissio on tietoinen menettelyn pitkäkestoisuudesta, ja se aikoo jatkaa sidosryhmien keskusteluja prosessin ajan. Jotta menettelyn lopputulos varmistaisi kaikkien taloudellisten toimijoiden käytännölliset tarpeet ja olisi kaikkien osapuolten hyväksyttävissä, kaikkien yhteisön toimielinten ja sidosryhmien on osallistuttava jatkuvasti menettelyyn. Tämän vuoksi komissio on päättänyt laatia toimintasuunnitelman tulevien neuvotteluiden pohjaksi.

3. Tällä toimintasuunnitelmalla pyritään saamaan palautetta ehdotetuista sääntelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmästä. Toimintasuunnitelmalla pyritään siten parantamaan yhteisön lainsäädännön yhdenmukaisuutta sopimusoikeuden alalla, edistämään EU:n laajuisten vakiosopimusehtojen laadintaa ja tutkimaan muiden kuin alakoh- taisten toimien, kuten valinnaisen normin käyttöä ongelmienratkaisuna Euroopan sopimusoikeudessa. Toimintasuunnitelma itsessään on uusi vaihe käynnissä olevassa keskustelussa Euroopan sopimusoikeuden kehityksestä.

2. NYKYISEN PROSESSIN KUVAUS

4. Tiedonanto Euroopan sopimusoikeudesta aloitti kuulemismenettelyn, jota seurasivat lukuisat hallitusten ja sidosryhmien kannanotot mukaan lukien elinkeinoelämä, lakimieskunta, tiedemaailma ja kuluttajajärjestöt. Palaute- tulva on jatkunut prosessin alkamisesta asti. Komissio on saanut tähän mennessä 181 kannanottoa tiedonantoon.

5. Tiedonannolla oli tarkoitus laajentaa Euroopan sopimusoikeudesta käytävää keskustelua ja auttaa komissiota kokoamaan tietoa vielä kauaskantoisemman yhteisön toimenpiteen suorittamiseksi sopimusoikeuden alalla. Komissio selvitti, aiheuttavatko jäsenvaltioiden sopimusoikeuslainsäädännön poikkeavuudet ongelmia. Tiedonannolla pyrittiin selvittämään, ovatko ongelmat jäsenvaltioiden välisten sopimusten solmimisessa, tulkinnassa ja soveltamisessa haitanneet sisämarkkinoiden toimivuutta.

Tiedonannolla selvitettiin myös, ovatko eri kansalliset sopimusoikeuslainsäädännöt estäneet jäsenvaltioiden välillä tapahtuvia liiketoimia tai lisänneet niiden kustannuk- sia. Komissio selvitti näkemyksiä, voiko nykyinen alakoh- tainen sopimusoikeuden harmonisointi johtaa epäjoh- donmukaisuuksiin yhteisön tasolla tai epäyhtenäiseen EY-lainsäädännön täytäntöönpanemiseen tai kansallisten voimaansaattamistoimien soveltamiseen.

6. Komissio oli myös kiinnostunut saamaan näkemyksiä siitä, millaisia ratkaisujen pitäisi olla. Mahdollisten ratkai- sujen muotoilemisen helpottamiseksi tiedonantoon oli sisällytetty joitakin ratkaisumalleja Vaihtoehdot I-IV -kohtaan.

7. Yksikään palautteen antaja ei katsonut, että alakohtainen lähestymistapa olisi sinällään ongelmallinen tai että se pitäisi hylätä. Kaikki palautteen antajat ottivat sen sijaan kantaa eri vaihtoehtoihin. Ainoastaan pieni vähemmistö puolsi vaihtoehtoa I, jonka mukaan havaittujen ongel- mien selvittäminen pitäisi jättää markkinavoimille. Vaihtoehto II – eli Euroopan sopimusoikeuden yhteisten periaatteiden kehittäminen yhteistutkimuksella – sai huomattavaa kannatusta. Selvä enemmistö kannatti vaihtoehtoa III, jossa ehdotetaan voimassa olevan EY-oikeuden parantamista sopimusoikeuden alalla. Ainakin tässä vai- heessa enemmistö vastusti vaihtoehtoa IV, joka pyrki luomaan uuden normin käytettäväksi Euroopan sopimus- oikeudessa. Merkittävä osa palautteen antajista ehdotti, että vaihtoehtoa voitaisiin pohtia yhdessä vaihtoehtojen II ja III kehittämisen kanssa.

8. Komissio painotti avoimuutta koko kuulemisvaiheen ajan. Se julkaisi palautteen antajien suostumuksella näiden kannanotot Internet-sivustollaan (Responses to the Commission's Communication on European contract law (²). Vastausten arviointiyhteenveto on myös julkaistu Internetissä (Summary of the responses to the Communi- cation on European Contract Law (³)). Yhteenveto on herättänyt paljon kiinnostusta (⁴), ja sen päivitetty versio on liitetty tähän toimintasuunnitelmaan. Tämä kiinnostus ja oikeustieteellisten julkaisujen runsaus osoittavat, että tiedonannossa esitetyt ideat on kylvetty hedelmälliseen maaperään, mikä antaa komissiolle valtuuden jatkaa työtä tällä alueella. Kuulemismenettelyn tulokset ovat perustana tälle toimintasuunnitelmalle.

9. Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman jäsenvaltioiden yksityis- ja kauppaoikeuden lähentämisestä ⁽⁶⁾ 15. marraskuuta 2001. Komissiolle osoitetussa päätöslauselmassa vaaditaan laatimaan määräajassa yksityiskohtainen toimintasuunnitelma, joka sisältää lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin toimenpiteet.
10. Neuvosto hyväksyi kertomuksen tarpeesta lähentää jäsenvaltioiden yksityisoikeutta koskevaa lainsäädäntöä ⁽⁶⁾ 16. marraskuuta 2001. Kertomuksen mukaan komissiota on pyydettyä laatimaan vuoden 2002 loppuun mennessä asiakirja kuulemismenettelyn seurannasta, tarpeen vaatiessa vihreän kirjan muodossa, jossa mainitaan tarvittavat huomiot ja suositukset.
11. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea painotti 17. heinäkuuta 2002 antamassaan lausunnossa ⁽⁷⁾, että sopimusoikeuden alueella ratkaisuja on etsittävä maailmanlaajuisesti. Komitea kannatti kuitenkin yhtenäisen ja yleisen Euroopan sopimusoikeuden luomista esimerkiksi sääntelyn avulla siihen asti, kunnes maailmanlaajuiset ratkaisut ovat mahdollisia. Jäsenvaltiot voisivat halutessaan omaksumaa sääntelyä (opt-in) keskipitkällä aikavälillä. Pitkällä aikavälillä sääntelystä tulisi yhteistä, mutta jäsenvaltiot voisivat olla silti omaksumatta sitä, mikäli ne halusivat soveltaa kansallista lainsäädäntöään (opt-out).
12. EU on asettanut tavoitteekseen luoda vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen esimerkiksi tekemällä aloitteita oikeusyhteistyöksi yksityisoikeuden alalla. Tässä toimintasuunnitelmassa ehdotetut toimenpiteet tähtäävät *inter alia* samaan tavoitteeseen. Ne ovat yhdenmukaiset sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen ⁽⁸⁾ muuttamista yhteisön välineeksi sekä sen nykyaikaistamista koskevan vihreän kirjan kanssa ⁽⁹⁾.
13. Edellä mainittu vihreä kirja ja tämä toimintasuunnitelma täydentävät toisiaan. Kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset – mukaan lukien Rooman yleissopimus ja mahdolliset tulevat yhteisön sääntelykeinot – ovat hyvin tärkeitä määrittäessään sovellettavan lain. Ne liittyvät läheisesti yhteen tässä toimintasuunnitelmassa ehdotettuun sääntelykeinoon eli sen tutkimiseen, tarvitaanko muita kuin alakohtaisia toimenpiteitä, kuten valinnaista normia, ja olisivatko ne käyttökelpoisia. Mikäli sellaiset normit omaksutaan, ne tulisivat sisältämään huomattavan määrän säännöksiä tiettyjen sopimusten osalta. Kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset olisivat edelleen merkittäviä määritellään, miten näitä normeja on sovellettava siinä tapauksessa, että ne on valittu sopimussuhdetta säänteleväksi oikeudeksi.
3. HAVAITUT ONGELMA-ALUEET
14. Moni Euroopan sopimusoikeutta koskevan komission tiedonannon johdosta esitetty kannanotto liittyi todelliseen ja käytännölliseen ongelmaan. Toisissa kannanotoissa todettiin yleisemmin kansallisten sopimusoikeuslainsäädäntöjen eroavaisuuksien aiheuttavan ongelmia EY-oikeuden yhdenmukaiselle soveltamiselle ja sisämarkkinoiden tehokkaalle toimivuudelle. Moni palautteen antaja kritisoi myös EY-lainsäädännön epäjohtomukaisuutta, ja osa heistä antoi tästä myös esimerkkejä. Kukaan palautteen antajista ei kuitenkaan katsonut, että alakohtainen lähestymistapa sinällään aiheuttaisi ongelmia tai että se pitäisi hylätä.
15. Havaitut ongelmat kuvataan lyhyesti seuraavassa. Tarkoituksena ei ole kuvata kaikkia annettua palautteessa esitettyjä seikkoja (lukijaa kehoitetaan tutustumaan toimintasuunnitelman liitteeseen yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi). Ei voida myöskään olettaa, että komission tiedonannosta annettu palaute antaisi täydellisen kuvan kaikista mahdollisista ongelmista. Tämä lyhyt selonteko erityisistä ongelmista voi kuitenkin helpottaa lukijaa saamaan yleiskuvan edessä olevista haasteista, ja se voi myös auttaa herättämään keskustelua.
- 3.1 **Yhteisön lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen**
16. Kannanotoissa on tuotu esiin eri tyyppisiä ongelmia. EY-lainsäädännölle luonteenomaisena epäjohtomukaisuusryhmänä sopimusoikeudessa mainittiin, että samankaltaiset tilanteet oli käsitelty eri tavalla ilman tarkoituksenmukaista perustetta. Joidenkin direktiivien osalta korostettiin samaan kaupalliseen tilanteeseen liittyvien vaatimusten ja seurausten erilaisuutta. Esimerkkeinä mainittiin kaupan peruuttamista koskevat erilaiset muutosäännökset kotimyynti-⁽¹⁰⁾, timeshare-⁽¹¹⁾, etämyynti-⁽¹²⁾ ja rahoituspalveluiden etämyyntidirektiivissä⁽¹³⁾ sekä erityisesti erilaiset peruuttamista koskevat määräajat ja niiden laskemistavat. Muissa esimerkeissä käsiteltiin tiedonantovelvollisuuden epäjohtomukaisuutta sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin⁽¹⁴⁾ ja kahden etämyyntidirektiivin välillä sekä erilaista tiedonantovelvollisuutta eri kuluttajansuojadirektiiveissä sopimusoikeuden osalta.
17. Toinen mainittu epäjohtomukaisuusryhmä sisälsi tapauksia, joissa tietyissä olosuhteissa voidaan soveltaa useita EY-säännöksiä, joiden tulokset ovat ristiriitaiset.

Yhtenä esimerkkinä mainittiin vastuun rajoittaminen matkapakettidirektiivissä⁽¹⁵⁾ verrattuna toisaalta yleissopimukseen eräiden kansainvälisten ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä⁽¹⁶⁾ ja lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta onnettomuustapauksissa⁽¹⁷⁾ annettuun asetukseen toisaalta⁽¹⁸⁾. Toinen esimerkki koski – kuten EY-tuomioistuin on vahvistanut Travel Vac -tapauksessa⁽¹⁹⁾ – kotimyynti- ja timeshare-direktiivin samanaikaista soveltamista.

18. Kritiikkiä esitettiin myös kahden eri lainsäädännöllisen lähestymistavan olemassaolosta yhdessä ja samassa direktiivissä. Tämä voi johtaa epäjohtonmukaisuuksiin direktiivillä luodussa järjestelmässä. Esimerkkinä tuotiin esiin eri lähestymistavat markkinointiin ja sopimuksiin sovellettavan lain osalta sähköisen kaupankäynnin direktiivissä. Direktiivin epäjohtonmukaisuus voi myös vaikuttaa kansalliseen täytäntöönpanolakiin. Esimerkkinä mainittiin sekä käsitteen ”hyvitys” että ”korvaus” esiintyminen kauppaedustajista annetussa direktiivissä⁽²⁰⁾, jolloin jäsenvaltion täytäntöönpanolainsäädännössä on omaksuttu yhden käsitteen sijasta molemmat käsitteet. Kannanottojen mukaan tämä johtaa oikeusvarmuuden vähenemiseen kaupallisessa toiminnassa ja oikeustoimissa. Useat palautteen antajista arvostelivat lisäksi abstraktien termien käyttöä direktiiveissä. Näihin sisältyivät myös perustavanlaatuiset termit, kuten ”sopimus”, ”vahinko” tai yksityiskohtaisemmat käsitteet kuten ”kohtuullinen korvaus”, ”petollinen käyttötarkoitus” tai ”kestävä keino”.

19. Yksi osa tätä laajempaa ongelmaa on, että kyseisiä termejä ei ole määritelty tai ne on määritelty liian laveasti⁽²¹⁾. Yleisten määritelmien puuttuminen tai liian laveiden määritelmien käyttö direktiiveissä jättää kansallisille lainsäätäjille hyvin laajan harkintavallan täytäntöönpanossa. Vaikka kansalliset täytäntöönpanosäädökset olisivat tosiasiassa yhdenmukaisia asianomaisen direktiivin kanssa, niistä seuraisi silti epäjohtonmukaisuutta sovellettaessa niitä samanlaisiin tapauksiin.

20. Joissakin tapauksissa abstraktit termit on määritelty direktiiveissä, toisissa taas ei. Esimerkiksi termi ”vahinko” on määritelty tuotevastuuta koskevassa direktiivissä⁽²²⁾ sen tarkoituksia varten, mutta kyseistä termiä ei ole määritelty kauppaedustajista tai matkapaketeista annetuissa direktiiveissä. Termi ”kestävä keino” on määritelty rahoituspalveluiden etämyyntidirektiivissä, mutta ei yleisessä etämyyntidirektiivissä.

21. Eräs kuulemismenettelyssä esiin tuotu ongelma oli, voidaanko edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa yhdessä

direktiivissä annettua määritelmää käyttää toisten direktiivien tulkinnassa. Eli voidaanko asianomaisen abstraktin termin tulkinnassa hyödyntää koko yhteisön lainsäädäntöä (acquis communautaire) tai ainakin sitä osaa lainsäädännöstä, joka tulee laajemmin kyseeseen. Tapauksessa Simone Leitner vastaan TUI Deutschland GmbH & Co KG⁽²³⁾ julkisasiamies käytti tätä metodologista lähestymistapaa. EY-tuomioistuin tulkitsi kyseisessä tapauksessa yleistä käsitettä ”vahinko” ainoastaan matkapakettidirektiivin pohjalta eikä seurannut julkisasiamiehen kantaa. Tuomioistuimen ratkaisua ei voida kuitenkaan yleistää. Mikäli abstraktin termin tulkinta tietyn direktiivin pohjalta on pääperiaate, sellainen tulkinta voi johtaa kansallisen lainsäädännön pirstoutumiseen. Esimerkiksi niiden jäsenvaltioiden, jotka ovat viittaneet voimassa olevan kansallisen lainsäädännön yleiseen määritelmään täytäntöönpanosäädöksissään, pitäisi omaksua tämä määritelmä kyseisen abstraktin termin erityismerkityksen voimaan saattamiseksi asianomaisen direktiivin pohjalta.

22. Useassa kannanotossa tehtiin kansallisten sopimusoikeussäädösten pirstoutumisesta se yleinen huomio, että kansallinen lainsäätävä joutuu vaikean valinnan eteen. Joko direktiivien täytäntöönpano sen soveltuvuutta rajoittaen aiheuttaa selvästi laajemman kansallisen lainsäädännön omaksumisen kuin yhteisön kyseisellä toimenpiteellä oli tarkoitettu tai täytäntöönpano on rajoitettu ainoastaan direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tämä saattaa joskus aiheuttaa epäjohtonmukaisuuksia kansallisessa oikeusjärjestyksessä.

23. Eräs ongelmaryhmä käsittää direktiivien pohjalta käytön otettujen voimassa olevalle kansalliselle lainsäädännölle vieraiden termien kansallisen soveltamisen⁽²⁴⁾. Esimerkkinä mainittiin direktiivin täytäntöönpano, jolloin osa kansallisista lainsäätäjistä säilyttää entisellään voimassa olevat kansalliset säädökset luoden näin oikeudellista epävarmuutta muun muassa silloin, kun jäsenvaltiossa on voimassa kaksi säädöstä kohtuuttomista sopimusehdoista. Osa lainsäätäjistä on myös luonut epävarmuutta saattamalla voimaan direktiivien oudoille käsitteille perustuvia säännöksiä. Tästä on esimerkkinä termi ”korvaus” kauppaedustajidirektiivissä voimaansaadettaessa direktiiviä jäsenvaltion lainsäädäntöön.

24. Minimiharmonisoinnin periaatetta kuluttajansuojalainsäädännössä arvosteltiin, koska sillä ei saavutettu ratkaisujen yhdenmukaisuutta toisiaan vastaavissa tilanteissa sisämarkkinoiden vaatimalla tavalla. Jäsenvaltiosta toiseen vaihtelevina esimerkkeinä tuotiin esiin hankinta-ajat kotimyynti-, timeshare- ja etämyyntidirektiiveissä, kotimyyntidirektiivin täytäntöönpanosäädösten rahalliset kynnysarvot ja erilaiset määritelmät kuluttajajohdon

kohtuuttomista ehdoista annetun direktiivin liitteen täytäntöönpanossa (25). Liitteen täytäntöönpanon osalta kritisoitiin sitä, että se on saatettu osittain voimaan sitovana "mustana listana" kohtuuttomista sopimusehdoista ja osittain niihin viittaavana "harmaana listana" (26).

3.2 Vaikutukset sisämarkkinoihin

25. Tässä luvussa kuvatut esteet käsittävät rajat ylittäviä liiketoimia haittaavat vaikutukset, jotka johtuvat joko suorasti tai epäsuorasti erilaisista kansallisista sopimusoikeussäädöksistä tai näiden eroavaisuuksien oikeudellisesta monimutkaisuudesta, joka estää tai haittaa kyseisiä liiketoimia tai ne tekee muutoin epäedullisemmiksi.
26. Ennen sisämarkkinoiden toimivuuden käsittelyä on tärkeää mainita yleisestä eroavaisuudesta niissä ongelmissa, jotka johtuvat toisaalta pakottavista ja toisaalta valinnaisista säännöksistä. Jotkut palautteen antajat korostavat, että sopimusoikeuden suurimmat ongelmat johtuvat sopimusvapautta rajoittavista säännöksistä.
27. Kuten on jo mainittu (27), suuri osa rajat ylittävien liiketoimien ongelmista voitaisiin välttää ainakin yhden sopimuspuolen osalta, mikäli valitaan sovellettava laki. Osapuolet voisivat vaihtoehtoisesti myös neuvotella monimutkaisia sopimuksia, jotka kattaisivat kaikki mahdolliset oikeudelliset ongelmat. Kannanotoissa kuitenkin korostettiin, että tästä lähestymistavasta ei ole hyötyä niiden pakottavien lainsäädösten suhteen, joita ei ole valittu sovellettaviksi, mutta joita siitä huolimatta on sovellettava sopimukseen. Useassa kannanotossa mainittiin ongelmana kansallisten pakottavien sopimusoikeussäädösten eroavaisuudet, jotka ovat korostuneet sähköisen kaupan käynnin myötä.
28. Useissa – erityisesti vientiin suuntautuneen teollisuuden – kannanotoissa kuitenkin esitettiin, että sovellettavan lain valitseminen ei ole aina liiketaloudellisesti realistista tai tarkoituksenmukaista.
29. Ensinnäkään sovellettavan lain valinta ei auta osapuolta, jolla ei ole riittävää taloudellista voimaa ajaa läpi omaa lainvalintaansa neuvotteluissa. Lisäksi huomautettiin, että nojautuminen tuntemattomaan sovellettavaan lakiin aiheuttaa huomattavia oikeudellisia kuluja ja taloudellisia riskejä sopimusosapuolelle (28) johtamatta välttämättä taloudellisesti parhaaseen ratkaisuun.
30. Edellä mainittu on tärkeää erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, koska lainopillisesta avusta aiheutuvat kustannukset ovat niille suhteellisesti suuremmat. Tämän seurauksena pienet ja keskisuuret yritykset saadaan joko kokonaan luopumaan rajat ylittävistä liiketoimista tai ne asetetaan selvästi heikompaan kilpailuasemaan kotimaisiin yrityksiin nähden (29).
31. Kuulemismenettelyssä esitetyissä kannanotoissa korostettiin lisäksi, että tilanne on jopa vielä varoittavampi kuluttajille. Heidän kansallisia lakejaan sovelletaan harvoin sopimukseen. Tämä voi johtua siitä, että myyjän maan lakia sovelletaan vakiosopimusehtojen mukaisesti tai koska se on lähtökohtaisesti määritelty sovellettavaksi laiksi Rooman yleissopimuksen 4 artiklassa. Rooman yleissopimuksen 5 artikla ei auta kuluttajaa merkittävästi, koska se ei sovellu sellaiseen aktiiviseen kuluttajaan, joka haluaa hyödyntää sisämarkkinoiden tarjoamia etuja. Kun otetaan huomioon kuluttajalta tavallisesti puuttuva tietämys toisen valtion laista, kuluttaja tarvitsee huomattavasti oikeudellista apua ennen rajat ylittävää liiketoimea varten laadittavan sopimuksen solmimista.
32. Pakottavien ja valinnaisten säännösten ero voi olla teoreettisesti selvä, mutta käytännössä tämä ei ole niin varmaa. Monessa sopimuksessa ei käytännössä korvata voimassa olevia täydentäviä lainsäädöksiä sisällyttämällä sopimukseen erikseen neuvoteltuja kyseistä ongelmaa koskevia ehtoja. Joissain sopimuksissa ei valita lainkaan sovellettavaa lakia. Nämä puutteet eivät johdu siitä, etteivät sopimusosapuolet olisi ymmärtäneet asianomaisesta ongelmaa tai etteivät he olisi halunneet valita omaa kansallista lakiaan sopimukseen sovellettavaksi laiksi. Kyse on enemmän aukkokohtat kattavien uusien sopimusehtojen neuvottelujen tuottaman selvyuden ja liiketoimille näistä neuvotteluista aiheutuvien kustannusten välillä suoritetusta tasapainotetusta päätöksestä. Sopimusosapuolet voivat näissä tapauksissa kohtuudella päätätä, että neuvotteluponnistelut eivät yksinkertaisesti ole taloudellisen edun tai asiakkaan menettämistä koskevan taloudellisen riskin arvoisia. Siten sopimusosapuolet vain toivovat, että ongelmia ei esiinny. Tällöin sovellettavan lain valinnaisista säännöksistä on *de facto* tullut "pakollisia".
33. Kuulemismenettelyssä todettiin edellä mainitun tulevan kyseeseen erityisesti yleisten ja hyvin perustavanlaatuisien lainsäädösten osalta, kuten sopimuksen solmimisen, sopimuksen pätevyuden ja sopimusvelvoitteiden laiminlyömisestä, osittaisen tai sopimuksenvastaisen suorituksen käsitteiden ja seuraamusten kohdalla.
34. Tämä johtaa välittömästi kuulemismenettelyssä esiin tultujen erityisongelmien ensimmäiseen ryhmään. Monet

palautteen antajista arvostelivat sopimusoikeuden perussäännösten eroavaisuuksia, jotka aiheuttavat ongelmia ja lisäävät liiketoimien kustannuksia. Esimerkkeinä mainittiin erilaiset säännökset ulkomaisten yritysten edustamisesta ja asiakirjojen pätevyuden ja tunnustamisen seurauksista. Paikallisten lainopillisten avustajien käyttö nähtiin ainoana keinona taata oikeusvarmuus esimerkiksi toteamalla asiakirjojen pätevyys ja toista osapuolta velvoittava vaikutus. Tämä nähtiin kalliina ja epäkäytännöllisenä ratkaisuna jokapäiväisessä toiminnassa.

35. Esimerkkeinä mainittiin myös erilaiset sopimuksen laatimisvaatimukset, jotka estävät liiketoimet. Tämä koskee erityisesti muotovaatimuksia, kuten vaatimusta tiettyjen sopimusten solmimisesta notaarin läsnäollessa tai tietyille sopimuksille pakollista alkuperäisyyden todistamisesta, joka lisää liiketoimille ja kuluttajille aiheutuvia kustannuksia. Tämä koskee myös vaatimusta tiettyjen sopimusten laatimisesta kirjallisina tai tietyllä kielellä⁽³⁰⁾.
36. Monet mielipiteen antajat toivat esiin eräänä ongelmaryhmänä säännösten eroavaisuuden vakiosopimusehtojen käyttöönotossa ja soveltamisessa. Joissain lainsäädännöissä pidetään pelkkää viittausta vakiosopimusehtoihin riittävänä, mutta toisten lainsäädäntöjen mukaan kyseiset ehdot on liitettävä sopimukseen tai ne on allekirjoitettava erikseen. Joissain jäsenvaltioissa, kuten Italiassa, tietyt sopimusehdot (artikla 1341 codice civile) pitää niiden voimaansaattamiseksi parafoida erikseen. Kyseisiä ehtoja voidaan soveltaa itsenäisesti riippumatta sopimusosapuolten lainvalinnasta.
37. Jäsenvaltioiden välillä on merkittäviä eroja siinä, mitä sopimusehtoja tuomioistuimet eivät hyväksy (ehtojen ollessa pätemättömiä). Saksalaiset ja pohjoismaiset tuomioistuimet tarkastelevat tiukasti jopa yritysten välisten sopimusten ehtojen hyväksyttävyyttä. Toisissa jäsenvaltioissa sopimuksia valvotaan rajoitetusti tulkinnalla tai niissä sallitaan vain tietyt kauppasopimusten ehdot.
38. Käytäntöjen eroavaisuus aiheuttaa epävarmuutta liiketoiminnassa, jossa käytetään vakiosopimusehtoja. Se estää myös valmiiksi tehtyjen vakiosopimusten käyttöä, vaikka ne on laadittu helpottamaan rajat ylittäviä liiketoimia ja tarkoitettu käytettäväksi kaikissa oikeusjärjestelmissä. Eri vakiosopimusten käyttö eri jäsenvaltioissa on välttämätöntä, mikä vuorostaan tekee mahdottomaksi saman liiketoimintamallin käytön koko EU-markkinoilla.
39. Edellä esitetty johtaa toiseen usein mainittujen ongelmien ryhmään, joka syntyy kansallisten säännösten eroavaisuuksista sopimusvastuun poistamisessa tai rajaamisessa tietyissä sopimuksissa tai vakiosopimusehdoissa ja niiden toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa tapahtuvasta tunnustamisesta. Esimerkkeinä mainittiin tavarantoimittajan täysi vastuu piilevistä virheistä (*vices cachés*) Ranskan lain mukaan ja ehdoton kielto rajoittaa vastaisuudessa syntyviä vahinkoja koskevaa sopimusvastuuta Tšekin lain mukaan. Tässä yhteydessä tuotiin esiin myös erilaiset pakottavat kansalliset säännökset vastuuajkojen rajoittamisesta. Vientiin suuntautuneen teollisuuden kannanotoissa ilmaistiin, että toimittajien rajoittamaton vastuu voi johtaa hyvin suuriin taloudellisiin riskeihin, jotka vähentävät tai estävät rajat ylittäviä liiketoimia.
40. Sopimusvastuun osalta kannanotoissa painotettiin, että tietämättömyys asianomaisessa sovellettavassa sopimussääntöissä asetetuista erityisvaatimuksista johtaa usein ennakoimattomiin kustannuksiin. Esimerkkeinä mainittiin Saksan kauppalainsäädännön (Handelsgesetzbuch 377 §) mukainen elinkeinonharjoittajan velvollisuus tehdä täsmällinen ilmoitus virheellisestä tavarasta hyvitysoikeuden säilyttämiseksi ja Ranskan siviililain (Code civil) 1648 artiklan mukainen lyhyt määräaika.
41. Useissa kannanotoissa käsiteltiin ongelmia, jotka liittyvät toisaalta sopimusoikeuden kansallisten säännösten eroavaisuuksiin sekä toisaalta kiinteän omaisuuden ja irtainta omaisuutta koskevien vakuuksien luovuttamiseen⁽³¹⁾. Kansalliset säännökset poikkeavat toisistaan kiinteän omaisuuden luovuttamisen osalta, ja siten omistusoikeuden siirtymisen ajankohta vaihtelee. Tämä voi lisäksi olla riippuvainen sopimuksen luonteesta, joka voi taas olla erilainen eri kansallisissa oikeusjärjestelmissä. On muistettava, että lain valinnan mahdollisuus koskee ainoastaan sopimukseen sovellettavia sääntöjä, ei esinekohtaiseen oikeuteen sovellettavia sääntöjä, kuten kiinteän omaisuuden luovuttamista, johon sovelletaan kiinteistön sijaitsemispaikan lakia (*lex rei sitae*). Moni yrittäjä ei ole tietoinen tästä rajoituksesta. Kannanotoissa mainittiin, että EY-oikeudessa⁽³²⁾ otetaan huomioon osa ongelmasta, koska siinä säädetään omistusoikeuden pidättämisehdoista menemättä kuitenkaan sen pidemmälle.
42. Omistusoikeuden pidättämisen sääntely vaihtelee lainsäädännöstä toiseen samoin kuin asianomaisten sopimusehtojen tehokkuus. Tämä pätee vielä enemmän mahdolliseen sopimussuhteen laajentamiseen. Tällöin omistusoikeuden pidättäminen kattaa muun muassa kauppahintaan kohdistuvan vaatimuksen silloin, kun ostaja on myynyt kaupan kohteena olleet esineet edelleen⁽³³⁾ tai vaatimus koskee tuotteita, jotka on valmistettu kaupan kohteena olleista esineistä⁽³⁴⁾. Tämä laajentaminen voi kattaa myös vastaisuudessa syntyvät vaateet ja tietyn myyntisopimuksen mukaisesti toimitetuista esineistä suoritettavan kauppahinnan lisäksi kaikkia ostajan maksettavia velkoja koskevat vaatimukset⁽³⁵⁾.

43. Säännösten eroavaisuudet aiheuttavat usein sen, että omistusoikeuden pidättämiseen perustuvassa tavaranmyynnissä sopimuksen aiottu "turvallisuus" katoaa samalla kun kyseinen tavara on viety yli rajan. Kannanotoissa otettiin yleisesti huomioon, että vakuussäännösten eroavaisuudet aiheuttavat suuren riskin liiketoimille. Tavaran toimittavalle osapuolelle tästä seuraa, että myyjän täytyy etsiä muita vakuuskeinoja, jotka – kuten pankkitakuut – ovat usein selvästi kalliimpia ja käytännössä pienille ja keskisuurille yrityksille mahdottomia järjestää. Tavaran vastaanottavalle osapuolelle tästä seuraa, että myyjän ostajalle myöntämä luotto on kalliimmin hinnoiteltu, koska myyjän riskit ovat kasvaneet tai vähentyneet huomattavasti riippuen omistusvakuuksien käytettävyydestä ja oikeudellisesta tehokkuudesta. Riskiä voidaan vähentää vain osittain kalliilla lainopillisilla neuvoilla.
44. Samankaltaisia ongelmia tuotiin esiin rahoituspalvelusektorilta koskien rajat ylittävien luottojen myöntämistä, joka on mahdollista vain vastaavien vakuuksien asettamisella. Kannanotoissa huomautettiin, että vakuuksien yli rajojen tapahtuvan siirtämisen pätevyyden arviointi edellyttää kalliin ja perusteellisen lainopillisen asiantuntemuksen käyttöä, joka haittaa tai estää rajat ylittäviä liiketoimia. Lisäksi esitettiin, että mainitun arvioinnin laatiminen on aikaa vievää. Tämä voi muodostua rajat ylittävissä uuden pääoman hankkimiseksi ja maksukyvyttömyyden välttämiseksi aiotuissa liiketoimissa ratkaisevaksi tekijäksi estäen ne kokonaan.
45. Joitain irtaimen omaisuuden vakuusjärjestelyjä ei yksinkertaisesti tunneta toisissa jäsenvaltioissa, jolloin nämä vakuudet katoavat niiden kattamien tavaroiden siirryttyä rajojen yli. Yhtenä esimerkkinä mainittiin irtainten esineiden luovuttaminen niin sanotun "Sicherheitsübereignung"-sopimuksen perusteella Saksasta Itävaltaan. Nämä eroavaisuudet vaikuttavat myös epäsuotuisasti rajat ylittävien leasingosopimusten solmimiseen.
46. Myös luottojen siirroissa esiintyvät eroavaisuudet kansallisissa sopimusoikeuslainsäädännöissä mainittiin kannanotoissa. Factoring-rahoitusta koskevien säännösten erot kuvattiin ongelmiksi, koska saamisten siirto on tärkeä vientitoimien rahoituskeino. Jotkut jäsenvaltiot rajoittavat tulevien saatavien siirtoa tai saatavien yhteissiirtoja toisten jäsenvaltioiden ollessa paljon suvaitsevampia tässä suhteessa. Tämän seurauksena factoring-rahoitusta hyödyntävä teollisuus kohtaa vakavia ongelmia joissakin jäsenvaltioissa, kun taas toisten jäsenvaltioiden lainsäädännössä sitä suositaan. Tämä voi johtaa kilpailun vääristymiseen. Samanlaisia eroavaisuuksia esiintyy sellaisten myynti- tai palvelusopimusten ehtojen pätevyydessä, joilla kielletään sopimukseen perustuvien vaateiden siirto.
- Kannanotoissa painotetaan, että yhtä ja samanlaista sopimusmallia käytettäessä koko yhteisön alueella factoring-rahoitusta tarjoavia yrityksiä estetään tarjoamasta palvelujaan sen jäsenvaltion ulkopuolella, missä niiden kotipaikka sijaitsee. Joka tapauksessa kyseisten yritysten pitää arvioida hyvin huolellisesti eri kansallisia lainsäädäntöjä.
47. Rahoituspalveluiden osalta kannanotoissa esitettiin, että yritykset eivät kykene tarjoamaan tai ne on saatu luopumaan tarjoamasta rajat ylittäviä rahoituspalveluja, koska tuotteet on suunniteltu paikallisten säästöjen edellyttämällä tavalla tai koska toisten oikeusjärjestysten asettamat erilaiset vaatimukset aiheuttaisivat kohtuuttomia kustannuksia tai oikeudellista epävarmuutta, jota ei voida hyväksyä. Jos yritykset siitä huolimatta päättävät käydä rajat ylittävää kauppaa, niiden täytyy tulla toimeen huomattavien kilpailuhaittojen kanssa verrattuna paikallisiin palvelun tarjoajiin. Yritysten välisessä liiketoiminnassa lainvalintaa vähentää vain osittain kyseistä ongelmaa.
48. Vakuutusosopimusten osalta esiintyy osittain samoja ongelmia. Palautteessa tuodaan esiin, että henkivakuutuksia, keskitettyjä vahinkovakuutuksia ja pakollisia vakuutuksia koskevat kansalliset säännökset estävät rajat ylittävien vakuutustoimien kehittymisen. Tiettyjen sopimusten houkuttelevuus kansallisella tasolla voi kadota rajat ylittävissä tilanteissa, jolloin sopimusten täytyy olla eri säännöksissä asetettujen vaatimusten mukaisia. Lainvalintalausekkeet voivat vähentää ongelmia suurriskivakuuttamisen osalta. Ne eivät ole kuitenkaan sallittuja muissa tapauksissa. Sellaisen yhdenmukaisen vakuutuslainsäädännön laatiminen, jota voitaisiin markkinoida eri EU-markkinoilla samoin käsittein, on osoittautunut käytännössä mahdottomaksi.
49. Kannanotoissa tuotiin esiin, että jäsenvaltion kabotaasiliikenteessä eli maakuljetuspalveluissa, joita suorittaa toisessa jäsenvaltiossa kotipaikan omaava kuljettaja, jotkut jäsenvaltiot⁽³⁶⁾ eivät hyväksy lainvalintaa, vaan vaativat niiden kansallisten säännösten soveltamista. Tämän seurauksena eroavaisuudet vastuun sääntelyssä eivät johda ainoastaan korkeisiin vakuutuskustannuksiin, jotka lisäävät yleisesti kabotaasiliikenteen kustannuksia, vaan voivat johtaa myös kilpailun vääristymiseen.
50. Kuluttajansuojan alalla monet yritykset valittivat kansallisten sääntelyiden suuria eroavaisuuksia, jotka estävät kuluttajia koskevia rajat ylittäviä liiketoimia. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että kyseisen alan EY-direktiivit pohjautuvat minimiharmonisoinnin periaatteelle, jotta jäsenvaltiot voivat ylläpitää säännöksiä, jotka ovat kuluttajille edullisempia kuin yhteisön lainsäädännön edellytykset. Vaikka

EY-lainsäädäntö on johtanut jonkinasteiseen kansallisten lainsäädäntöjen lähenemiseen, yritysten on vaikea kehittää koko sisämarkkinoilla sovellettavia myyntistrategioita, koska jäsenvaltioiden omaksumat yhteisön lainsäädännön mukaisen minimiharmonisoinnin ylittävät säännökset poikkeavat väistämättä toisistaan. Ylittäessään minimiharmonisoinnin tason kuluttajansuojasäännökset ovat usein lisäksi pakottavaa lainsäädäntöä, ja joskus ne on laajennettu koskemaan jopa yritystenvälisiä suhteita.

51. Komission tiedonantoa Euroopan sopimusoikeudesta seuranneeseen kuulemismenettelyyn osallistuneet sidoryhmät ja asiasta kiinnostuneet huomioivat edellä mainitut ongelmat. Komissio esittää joidenkin ongelmien selvittämiseksi seuraavassa jaksossa ehdotuksia sääntelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmäksi. Ehdotuksia pitää tarkastella kuulemismenettelyssä saatujen rajattujen kannanottojen pohjalta.

4. EHDOTETTU LÄHESTYMISTAPA: SÄÄNTELYTOIMIEN JA MUIDEN KEINOJEN YHDISTELMÄ

52. EY:n perustamissopimuksessa saatetaan joissakin tapauksissa määrätä havaittujen ongelmien ratkaisemisen laillisesta perustasta, vaikkakaan tässä toimintasuunnitelmassa ei käsitellä havaittujen esteiden yhteensopivuutta yhteisölainsäädännön kanssa. Toisissa tapauksissa voidaan tarvita sekä sääntelytoimia että muita ratkaisuja. Kuten komissio muistutti äskettäisessä lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskevassa toimintasuunnitelmassaan, sääntelykeinojen (asetukset, direktiivit, suositukset) lisäksi on olemassa muita keinoja, joita voidaan hyödyntää tietyissä tilanteissa perustamissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi lainsäädäntömenettelyä ja itse lainsäädäntöä yksinkertaistamalla (myötäsääntely, itse-sääntely, alakohtaiset vapaaehtoiset sopimukset, avoin koordinoitimenetelmä, rahoitustoimet ja tiedotuskampanjat) ⁽³⁷⁾. Komissio on tietoinen siitä, että sääntelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmällä ei ratkaista kaikkia kuvattuja ongelmia. Sillä voidaan kuitenkin ratkaista niistä useita.

53. Ehdotettuja ratkaisuja ei voida täytäntöönpanna samanaikaisesti. Useilla alueilla on jo tehty tai tehdään pian aloitteita voimassa olevien direktiivien ajantasaistamiseksi tai uusia direktiivejä koskeviksi ehdotuksiksi. Toimenpiteet vakiosopimusehtojen edistämiseksi voidaan aloittaa

vuoden kuluessa. Yhteisten puitteiden luominen on väli-vaihe yhteisön lainsäädännön (acquis) laadun parantamiseksi sopimusoikeuden alalla. Tämä vaatii tutkimuksia ja kaikkien asianosaisten laajakantoista panostusta. Näistä ensiksi mainitut suoritetaan tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen kuudennen puiteohjelman yhteydessä, ja tutkimusten suorittaminen on siten riippuvainen asianomaisesta ehdotuspyynnöstä. Tutkimustuloksia odotetaan joka tapauksessa kolmen vuoden kuluessa tutkimuksen aloittamisesta.

54. Voimassa olevan ja tulevan yhteisön lainsäädännön (acquis) parantaminen on avaintoiminto. Komissio jatkaa ponnistelujaan voimassa olevan lainsäädännön parantamiseksi ⁽³⁸⁾ ja toivoo, että yhteisiä puitteita – mikäli ne ovat käytettävissä ja niin kauan kuin ne ovat merkityksellisiä – voidaan hyödyntää tässä yhteydessä. Tämä toimintasuunnitelma aloittaa valinnaista normia koskevan pohdiskelun, jota suoritetaan rinnakkain koko menettelyn kanssa. Komission tutkimustuloksia voidaan odottaa yhteisten puitteiden määrittämisen jälkeen.

4.1 Yhteisön lainsäädännön (acquis) parantaminen sopimusoikeuden alalla

55. Kuten edellä on mainittu, yksi kuulemismenettelyn tuloksista tähän asti tehtävistä johtopäätöksistä on, että EU voi jatkaa alakohtaista lähestymistapaa. Kannanotoissa on kuitenkin painotettu voimassa olevan yhteisön lainsäädännön yhtenäisyyden parantamista sopimusoikeuden alalla ja turhien epäyhtenäisyyksien välttämistä uudessa yhteisön lainsäädännössä. Tämän vuoksi komissio aikoo ryhtyä useisiin toimenpiteisiin yhteisön lainsäädännön yhtenäisyyden parantamiseksi sopimusoikeuden alalla, erityisesti lainsäädännön laatua parantamalla.

56. Tavoitteena on saavuttaa Euroopan sopimusoikeus (acquis), joka on valmistelultaan, täytäntöönpanoltaan ja soveltamiseltaan yhdenmukaisempi. Mikäli direktiivien säännöksissä olevat eroavaisuudet selittyvät niiden ongelmien erilaisuudella, joita direktiiveillä yritetään ratkaista, asiaan puuttuminen ei ole välttämätöntä. Termien ja käsitteiden eroavaisuudet, joita ei voida selittää tarkastelujen ongelmien eroilla, pitää poistaa.

57. Parannetun yhteisön lainsäädännön pitäisi tehostaa sen yhdenmukaista soveltamista ja helpottaa rajat ylittävien liiketoimien kitkatonta toimivuutta ja siten sisämarkkinoiden täydellistymistä. Sen pitäisi muun muassa välttää samanlaisten tilanteiden käsittelyä eri tavalla ilman asiaan kuuluvaa erilaisen kohtelun oikeutusta. Sen pitäisi myös välttää ristiriitaisia tuloksia ja määrittellä abstraktit oikeudelliset termit yhdenmukaisella tavalla mahdollistaen saman abstraktin termin käytön samassa merkityksessä useassa direktiivissä. Sen pitäisi sinällään korjata epäsuorasti kansallisten sopimusoikeuslainsäädäntöjen pirstaleisuus ja edistää niiden yhdenmukaista soveltamista. Tällainen acquis vastaisi EY-tuomioistuimen toteamalla tavalla⁽³⁹⁾ yhteisön lainsäädännön yhdenmukaisen soveltamisen tarpeeseen.
58. Komissio pyrkii löytämään mahdollisuuksien mukaan laajan yhdenmukaisuuden sopimusoikeuden alalla. Mikäli yhteiset puitteet ovat käytettävissä, komissio hyödyntää niitä mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan sekä sisällyttää vastaavat säännökset lainsäädäntöaloitteisiinsa.
62. a) Kuten aiemmin on mainittu, yhteisten puitteiden tavoitteet ovat kolmiosaiset. Ensiksi komissio voi käyttää yhteisiä puitteita sopimusoikeuden alalla, mikäli olemassa oleva acquis on tarkistettu ja uusia keinoja on ehdotettu. Yhteisten puitteiden pitäisi tuottaa parhaat ratkaisut yhteisessä terminologiassa ja säännöksissä eli määriteltäessä sellaisia perustavanlaatuisia käsitteitä ja abstrakteja termejä kuten ”sopimus” tai ”vahinko” sekä säännöissä, joita sovelletaan esimerkiksi jätettäessä sopimus täyttämättä. Sopimusvapauden pitäisi olla tällöin johtavana periaatteena ja rajoituksia pitäisi säätää vain, jos ne ovat hyvien perusteiden oikeuttamia. Tarkoituksena on saavuttaa Euroopan sopimusoikeuden alalla mahdollisimman yhtenäinen acquis, joka perustuu yhteisiin perussääntöihin ja terminologiaan. Toisena tavoitteena on, että yhteisillä puitteilla saavutettaisiin suurempi yhdenmukaisuus EU:n jäsenvaltioiden sopimusoikeuslainsäädäntöjen ja mahdollisesti EU:n ulkopuolisten maiden välillä. Kolmanneksi komissio perustaa pohdintansa siihen, tuleeko muilla kuin alakohtaisilla keinoilla kuten jollakin valinnaisella normilla ratkaista yhteisten puitteiden ongelmia Euroopan sopimusoikeuden alalla.

4.1.1 Yhteiset puitteet

59. Komissio pitää yleiset periaatteet ja käsitteet Euroopan sopimusoikeuden alalla luovia yhteisiä puitteita tärkeänä askeleena sopimusoikeuslainsäädännön (acquis) parantamisessa. Nämä yhteiset puitteet koostuvat yleisesti saatavilla olevasta asiakirjasta, jonka pitäisi auttaa yhteisön toimielimiä varmistamaan voimassa olevan ja tulevan yhteisön lainsäädännön parempi johdonmukaisuus Euroopan sopimusoikeuden alalla. Näiden puitteiden olisi vastattava taloudellisten toimijoiden tarpeisiin ja odotuksiin sisämarkkinoilla, joista odotetaan tulevan maailman dynaamisin talousalue⁽⁴⁰⁾.
60. Mikäli yhteiset puitteet hyväksytään laajasti Euroopan sopimusoikeuden malliksi, joka vastaa parhaiten taloudellisten toimijoiden tarpeisiin, niiden voidaan olettaa muodostuvan myös kansallisten lainsäädäntöjen liittymäkohdiksi EU:ssa ja mahdollisesti EU:n ulkopuolisissa maissa niiden omaksuessa uutta sopimusoikeuslainsäädäntöä tai muuttaessa voimassa olevia säännöksiään. Yhteiset puitteet saattavat siten vähentää sopimusoikeuslainsäädännön epäyhdenmukaisuuksia EU:ssa.
61. Seuraavilla pohdinnoilla on tarkoitus antaa kuva yhteisten puitteiden tavoitteista, katettavista sisältöalueista ja organisaatorisista näkökohdista.
63. b) Sen varmistamiseksi, että yhteiset puitteet vastaavat taloudellisten toimijoiden tarpeeseen ja että yhteiset puitteet tarjoavat mallin sääntelyn lähestymistavasta sopimusoikeudessa, komissio aikoo rahoittaa laajan tutkimuksen tällä alalla. Katettavat tutkimusalueet ja tutkimusten sisältö perustuvat asianomaisiin tavoitteisiin. Tutkimukset olisi keskitettävä tämän toimintasuunnitelman ja Euroopan sopimusoikeutta koskevan tiedonannon kattamiin alueisiin⁽⁴¹⁾.

Vaikka yhteisten puitteiden yksityiskohdat päätetään tutkimuksen ja taloudellisten toimijoiden panosten pohjalta, niiden voidaan olettaa sisältävän seuraavat osatekijät:

- Niiden pitäisi käsitellä olennaisesti sopimusoikeutta, erityisesti merkityksellisiä kansainvälisiä sopimustyyppisiä, kuten myynti- ja palvelusopimuksia.
- Niiden pitäisi kattaa yleiset säännökset sopimusten solmimisesta, pätevydestä, tulkinnasta sekä myös sopimuksen täyttämistä, laiminlyönnistä ja korvauksista että säännökset irtaimen omaisuuden kohdistuvista luottovakuuksista ja oikeudettomasta hyödyistä.

Useita peruslähteitä pitäisi pääasiallisesti harkita:

- Kansallisia oikeusjärjestyksiä pitäisi hyödyntää mahdollisten yhteisten nimittäjien löytämiseksi, yhteisten periaatteiden kehittämiseksi ja mahdollisuuksien mukaan parhaiden ratkaisujen tunnistamiseksi.
- Kansallisten tuomioistuinten, erityisesti korkeimpien oikeuksien, oikeuskäytännön ja vakiintuneen sopimuskäytännön huomioon ottaminen on erityisen tärkeää.
- Voimassa oleva EY:n *acquis* ja olennaiset kansainväliset sitovat normit pitäisi analysoida, kuten erityisesti YK:n yleissopimus kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista (CISG-yleissopimus) ⁽⁴²⁾.

64. Tällä toimintasuunnitelmalla ei ole tarkoitus tuottaa periaatteita tai terminologiaa, jotka muodostavat yhteisten puitteiden sisällön. Yhteisten puitteiden tavoitteet määrittävät joka tapauksessa niiden sisällön. Ensimmäinen tavoite on voimassa olevan yhteisön lainsäädännön (*acquis*) parantaminen ja yksinkertaistaminen sekä tulevan yhteisön lainsäädännön yhdenmukaisuuden turvaaminen. Tämä tarkoittaa, että yhteisten puitteiden pitäisi tuottaa yhteisiä ratkaisuja silloin, kun yhteisön lainsäädännössä on tunnistettu ongelmia. Tämä voisi koskea esimerkiksi yhdenmukaisuuden ongelmia tai abstraktien termien käyttöä EY-oikeudessa ilman määritteitä. Näitä ongelmia voi esiintyä oikeudellisissa käsitteissä, joita koskevat erilaiset säännöt kussakin kansallisessa lainsäädännössä. Yhteisten puitteiden pitäisi lisäksi määrittää yhteinen terminologia erityisesti perustavanlaatuisten käsitteiden ja tavalisten ongelmien parhaiden ratkaisujen osalta tulevan yhteisön lainsäädännön ehdottamiseksi. Lopuksi yhteisten puitteiden pitäisi muodostaa perusta jatkopohdinnoille valinnaisesta normista Euroopan sopimusoikeuden alalla. Tässä yhteydessä yhteisillä puitteilla voitaisiin yrittää muodostaa olennaiset periaatteet ja säännöt.
65. Tutkimusten pitäisi auttaa taloudellisia toimijoita, kuten teollisuutta, vähittäismyyjiä, lakimiehiä ja kuluttajia, tulosten taloudellisten seuraamusten arvioinnissa. Komissio kuulee joka tapauksessa laajasti sidosryhmiä ja muita asiasta kiinnostuneita yhteisten puitteiden luonnoksesta varmistaakseen, että ne vastaavat taloudellisten toimijoiden tarpeita.
66. c) Organisatoristen näkökohtien osalta pitäisi korostaa, että komission tarkoituksena ei ole jo hankitun tiedon

ja kokemuksen uudelleen kerääminen tutkimuksella. On päinvastoin huomionarvoista, että Euroopan sopimusoikeuden alalla ei ole koskaan aiemmin ollut vastaavaa keskittymistä tutkimustoimintaan. On välttämätöntä, että näitä tutkimuksia jatketaan ja että ne hyödynnetään täysin. Sen vuoksi tärkeimpänä tavoitteena on koordinoita käynnissä olevaa tutkimusta sen sijoittamiseksi useita lajeita lähestymistapoja seuraaviin yhteisiin puitteisiin.

67. Ainoastaan silloin, kun käynnissä oleva tutkimus ei kata kaikkea kyseisestä alueesta, voitaisiin uusia tutkimuksia hyödyntää täyttämään nämä aukot. Nykyisillä tutkimusprojekteilla voi olla yhteyksiä muihin aloihin, kuten varallisuus- ja velvoiteoikeuteen, eivätkä edellä mainitut katettavat sisältöalueet estä kyseisten projektien ulottamista näiden alueiden yli.
68. Kuudennella tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja esittelyn puiteohjelmalla ⁽⁴³⁾ voitaisiin tukea edellä mainitun alueen tutkimusta. Sen integroivan ohjelman seitsemännessä kohdassa "Kansalaiset ja hallinto osaamisyhteiskunnassa" esitetään analyyttinen ja henkinen sisältö tuolle pyrkimykselle. Euroopan sopimusoikeuden tutkimuksen on ennakoitu olevan ensimmäisiä ehdotuspyyntöjen kohteita, joita tullaan julkaisemaan kyseisen prioriteetin osalta. Ottaen huomioon tarkasteltujen asioiden luonteen täytäntöönpanossa voisi hyödyntää yhtä uusista kuudennen puiteohjelman mukaisista keinoista tutkimuksen jäsentämiseksi ja integroimiseksi tällä alalla.
- 4.1.2 *Yhteisön lainsäädännön (acquis) hyvä laatu ja yhdenmukaisuus sopimusoikeuden alalla*
69. Kuten parempaa sääntelyä koskevassa toimintasuunnitelmassa ⁽⁴⁴⁾ mainittiin, komissio katsoo, että on välttämätöntä ylläpitää korkeaa laatuvaatimusta ja yhdenmukaisuutta koko lainsäädäntöprosessissa.
70. Kyseinen keino soveltuu siten EU:n toimielinten kokonaisstrategiaan, jolla pyritään yksinkertaistamaan sääntely-ympäristöä ja parantamaan EY-lainsäädännön laatua. Lissabonissa kokoontunut Eurooppa-neuvosto antoi komissiolle valtuutuksen ⁽⁴⁵⁾ laatia koordinoitu strategia tulevista toimista sääntely-ympäristön yksinkertaistamiseksi. Tämä valtuutus vahvistettiin Tukholman, Laekenin ja Barcelonan huippukokouksissa ⁽⁴⁶⁾. Komissio on toteuttanut vuodesta 2001 lähtien laajaa kuulemismenettelyä muiden toimielinten ja jäsenvaltioiden kanssa, joiden ohella se jakaa vastuun yhteisön lainsäädännön laadusta.

- Näin aloitettiin tärkeä keskustelu, jolla pyritään parantamaan säädösten laatua, tehokkuutta ja yksinkertaisuutta sekä ottamaan kansalaisyhteiskunta paremmin mukaan EU:n päätöksentekomenettelyyn.
71. Heinäkuussa 2001 hyväksytty valkoinen kirja eurooppalaisesta hallintotavasta ⁽⁴⁷⁾ ja parempaa sääntelyä koskeva toimintasuunnitelma muodostavat tässä yhteydessä dynaamisen ilmauksen poliittisesta tahdosta uudistaa sääntely-ympäristö. Valkoisessa kirjassa eurooppalaisesta hallintotavasta korostetaan, että Euroopan unionin ”on pyrittävä jatkuvasti parantamaan säädöstensä laatua, tehokkuutta ja yksinkertaisuutta” ⁽⁴⁸⁾. Parempaa sääntelyä koskevalla toimintasuunnitelmalla pyritään *inter alia* parantamaan lainsäädäntöehdotusten laatua. Siinä mainitaan, että ”sääntely-ympäristön yksinkertaistamisella ja parantamisella pyritään – kansalaisten eduksi – siihen, että yhteisön lainsäädännöllä voitaisiin paremmin ratkaista esiin tulevia ongelmia sekä vastata laajentumisen haasteisiin ja teknisiin ja paikallisiin realiteetteihin. Jos lainsäädäntö ei olisi niin monimutkaisesti laadittua, se olisi helpommin sovellettavissa jäsenvaltioissa ja kaikki ymmärtäisivät sitä paremmin. Päätaavoitteena on oikeusvarmuuden säilyttäminen laajentuneessa unionissa, talouden ja yhteiskunnan toimijoiden dynaamisuuden lisääminen sekä yhteisön toimien uskottavuuden vahvistaminen kansalaisten keskuudessa” ⁽⁴⁹⁾.
72. Komissio ilmaisi jo tiedonannossaan Euroopan sopimus-oikeudesta, että ”kun voimassa olevaa lainsäädäntöä ryhdytään parantamaan, ensin on ajanmukaistettava säädökset. Komissio aikoo vahvistaa ja kehittää toimia, jotka on jo aloitettu voimassa olevien säädösten kodifoinnissa, muuttamisessa ja konsolidoinnissa ja joissa keskitytään avoimuuteen ja selkeyteen. Myös säädösten muotoilua voitaisiin tarkastella: esittämistapa ja terminologia voisivat olla johdonmukaisempia. Lakitekstien muotoiluun liittyvien muutosten lisäksi olisi systemaattisemmin paneuduttava voimassa olevien säädösten sisällön yksinkertaistamiseen ja selkeyttämiseen. Komissio aikoo niinkään arvioida yhteisön lainsäädännön vaikutuksia ja muuttaa säädöksiä tarvittaessa” ⁽⁵⁰⁾.
73. Tiedonannossaan kuluttajapoliittisesta strategiasta vuosiksi 2002–2006 ⁽⁵¹⁾ komissio korostaa tarvetta yhdenmukaisemmasta EU:n kuluttajansuojalainsäädännöstä, joka merkitsisi varsinkin voimassa olevien kuluttajansuojasäädösten uudelleen tarkastelua nykyisten epäjohdonmukaisuuksien poistamiseksi, puutteiden korjaamiseksi ja lainsäädännön yksinkertaistamiseksi.
74. Rahoituspalveluiden lainsäädäntöpuutteiden yhdenmukaisuuden varmistamiseksi komissio ilmoitti, että se käynnistää kolmiosaisen ohjelman yhdenmukaisuuden lisäämiseksi kuluttajan- ja sijoittajansuojasäädöksissä. Ohjelman kolmannessa osassa käydään läpi kansalliset säännökset vähittäisrahoituspalveluista. Kuten kuulemismenettelyssä korostettiin, sopimukset ovat tärkeitä rahoituspalveluissa, erityisesti pankki- ja vakuutus-toiminnassa. Näillä aloilla palveluihin liitetään usein joukoittain ehtoja, jotka on ilmaistu sopimuksessa. Jäsenvaltiot ovat ajan myötä kehittäneet säännöksiä, jotka vaikuttavat vakuutus-sopimukseen tai muuhun rahoituspalvelusopimukseen mahdollisesti sisällytettäviin ehtoihin ⁽⁵²⁾. Niin kauan kuin nämä säännökset eroavat toisistaan, ne saattavat vaikuttaa rajojen yli tarjottaviin tuotteisiin. Kyseisten toimenpiteiden edelleen lähentämistä voidaan tarvita tasapainottamaan kansallisten säännösten parempaa yhdenmukaisuutta sekä innovaatioiden ja tuotevalikoimien ylläpitoa ⁽⁵³⁾. Yhteisön sopimus-oikeuslainsäädännön (acquis) laadun parantaminen ja sen saattaminen yhdenmukaisemmaksi ⁽⁵⁴⁾ ovat keskeisiä aloitteita tässä yhteydessä, ja ne muodostavat jatkotoimet paremman sääntelyn toimintasuunnitelmalle.
75. Edellä mainitut toimenpiteet saivat kattavan tuen muilta EU:n toimielimiltä ja kansalaisyhteiskunnalta. Neuvosto ja Euroopan parlamentti korostivat yhdenmukaisuuden tarvetta sekä voimassa olevan yhteisön lainsäädännön (acquis communautaire) parantamista ja konsolidointia. Komission suorittama kuulemismenettely osoitti, että kaikki palautteen antajat, erityisesti teollisuus ja lakimieskunta, kannattivat lähes yksimielisesti kyseisiä toimenpiteitä. Komissio katsoo siten, että voimassa olevan ja tulevan yhteisön lainsäädännön yhtenäisyyden ja yhdenmukaisuuden varmistaminen ovat prioriteetteja, joihin on paneuduttava nopeasti.
76. Kyseisen ongelman ratkaisemiseksi EY-lainsäädännön yhdenmukaisuus pitää turvata havaittujen ongelma-alueiden pohjalta. Tämä merkitsee erityisesti:
- havaittujen epäjohdonmukaisuuksien poistamista EY-sopimus-oikeudesta,
 - lainvalmistelun laadun tarkastamista,
 - voimassa olevan lainsäädännön yksinkertaistamista ja selventämistä,
 - voimassa olevan lainsäädännön mukauttamista taloudelliseen, kaupalliseen ja muuhun kehitykseen, joka ei ollut nähtävissä lainsäädäntöä hyväksyttyäessä,

- puutteiden korjaamista siitä osasta EY-lainsäädäntöä, jonka soveltaminen on aiheuttanut ongelmia.
77. Voimassa olevien säädösten konsolidointia⁽⁵⁵⁾, kodifiointia⁽⁵⁶⁾ ja uudelleenlaadintaa⁽⁵⁷⁾, joilla keskitytään avoimuuteen ja selkeyteen, pitää tarvittaessa harkita.
78. Kyseisiä toimenpiteitä ei pidä ulottaa yli harmonisoitujen alueiden, vaan niiden pitää koskea EY-lainsäädännön jo ainakin osittain kattamia alueita. Niiden ei tule kuitenkaan koskea vain voimassa olevaa yhteisön lainsäädäntöä (acquis), vaan myös tulevia toimenpiteitä yhteisön oikeuden yhdenmukaisuuden turvaamiseksi kokonaisuudessaan.
79. Komissio toteuttaa edellä mainitut toimet ja laatii muita ehdotuksia kysymyksissä, joissa esiintyy alakohtaista tarvetta harmonisoinnille. On oletettavaa, että näiden toimien toteuttamisessa käytetään mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan yhteisiä puitteita paremman yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi. Niihin voitaisiin muun muassa sisällyttää määritelmät tai perustavanlaatuiset säännöt, joita voitaisiin hyödyntää voimassa olevan yhteisön lainsäädännön parantamiseksi ja mukauttamiseksi tulevaan yhteisön lainsäädäntöön.
80. Toimintasuunnitelmassaan paremmasta sääntelystä komissio ehdotti sen varmistamista, että Euroopan parlamentin ja neuvoston ensimmäisessä käsittelyssä esittämät olennaiset muutokset komission ehdotuksiin eivät muuta itse säädöksen laatua. Komissio katsoi myös, että on välttämätöntä säilyttää korkeat laatu- ja yhdenmukaisuusvaatimukset koko lainsäädäntöprosessissa⁽⁵⁸⁾. Tästä Euroopan sopimusoikeuden alalle aiheutuvana seurauksena suuntaviivojen näyttäjänä toimivia yhteisiä puitteita ei pitäisi käyttää vain komission ehdotusten valmisteluun, vaan niiden pitäisi olla hyödyllisiä myös neuvostolle ja Euroopan parlamentille niiden ehdottaessa muutoksia.
81. silloin, kun osapuolet haluavat solmia erityispiirteitä sisältävän sopimuksen tai monimutkaisen tilanteen kattavan sopimuksen.
82. Useimmissa tapauksissa, erityisesti tavallisissa ja usein toistuvissa liiketoimissa, osapuolet kuitenkin haluavat käyttää vakiosopimusehtoja. Niiden käyttäminen säästää osapuolten sopimusneuvottelukustannuksia.
83. Vakiosopimusehdot on usein laatinut joku sopimusosapuolista. Näin on erityisesti silloin, kun yhdellä sopimusosapuolella – myyjällä, palvelun tuottajalla, tavarantoimittajalla – on huomattavasti neuvotteluvoimaa määrätä sopimusehdot. Toisissa tapauksissa kyseiset vakiosopimusehdot on kehittänyt sopimusosapuolten muodostama ryhmä, joka edustaa yhtä osapuolta – harvemmin molempia osapuolia – sopimusneuvotteluissa, tai ehdot on kehittänyt sopimuksen ulkopuolinen tah.
84. Vaikka vakiosopimusehtoja käytetään hyvin laajasti, suurimman osan niistä ovat kehittäneet osapuolet yhdestä ainoasta jäsenvaltiosta. Kyseisiä ehtoja voidaan siten omaksua harvemmin rajat ylittävien liiketoimien erityistarpeisiin. Komissio on kuitenkin tietoinen aloitteista, joilla vakiosopimusehtoja on kehitetty erityisesti kansainvälisiin liiketoimiin⁽⁵⁹⁾. Kyseisiä sopimusehtoja käytetään yhä enemmän myös yhdessä jäsenvaltiossa sovellettavissa sopimuksissa.
85. Tämä osoittaa useissa jäsenvaltioissa käytettäväksi kehitettyjen vakiosopimusehtojen hyödyllisyyden etenkin rajat ylittävissä liiketoimissa. Komissio katsoo, että mikäli tällaisia yleisiä ehtoja kehitettäisiin laajemmin, niillä voitaisiin ratkaista joitakin todennäköisistä ongelmista ja havaituista esteistä. Tämän vuoksi komissio tukee tällaisten ehtojen muodostamista seuraavin keinoin:

4.2 EU:n laajuisten vakiosopimusehtojen laadinnan edistäminen

81. Sopimusvapauden periaate, joka on kaikkien jäsenvaltioiden sopimusoikeuslainsäädännön keskeinen tekijä, mahdollistaa osapuolten sopimuksen laatimisen heidän erityistarpeitaan parhaiten vastaavalla tavalla. Kyseistä vapautta rajoittavat tietyt pakottavat muusta lainsäädännöstä johtuvat sopimusoikeussäännökset tai vaatimukset. Pakottavat säännökset ovat kuitenkin rajattuja, ja sopimusosapuolet nauttivat huomattavasta vapaudesta sopimusehdoista neuvotellessaan. Tämä on erityisen tärkeää
- a) Aloitteita koskevan tiedonvaihdon helpottaminen
86. EU:n laajuisten vakioehtojen kehittämisen edistämisen ensivaiheena on tärkeää laatia luettelo nykyisistä aloitteista Euroopan tasolla ja jäsenvaltioissa. Luettelon valmistuttua vakioehtojen kehittämistä kiinnostuneet osapuolet voisivat saada tietoa vastaavista aloitteista toisilla aloilla tai samoilla aloilla toisissa jäsenvaltioissa. Osapuolet voisivat oppia näin toisten tekemistä virheistä ja hyötyä

heidän onnistumisistaan ("parhaat käytännöt") sekä saada yhteystiedot muissa jäsenvaltioissa toimivista osapuolista, jotka voisivat olla kiinnostuneita luomaan yhteisesti EU:n laajuisia vakioehtoja.

87. Komissio aikoo perustaa Internet-sivuston, johon yritykset, yksityishenkilöt ja järjestöt voivat omalla vastuullaan⁽⁶⁰⁾ koota tietoa nykyisistä tai suunnitteilla olevista aloitteista kyseisellä alueella. Komissio kutsuu kaikki yritykset, yksityishenkilöt ja järjestöt toimittamaan olennaista tietoa tälle sivustolle. Komissio arvioittaa sivuston hyödyllisyyden sen käyttäjillä puoleltoista vuoden kuluttua sen käyttöönotosta ja ryhtyy tarvittaviin jatkotoimiin.

b) Suuntaviivojen antaminen vakioehdoille

88. Komission yleistä tukea vakioehtojen muodostamiseksi EU:n laajuisesti ennemmin kuin yksi jäsenvaltio kerrallaan ei tule tulkita kuitenkaan kyseisten ehtojen yleiseksi hyväksynnäksi. Niillä ei saa rikkoa EU:n säännöksiä tai heikentää EU:n politiikkoja. Tämän vuoksi komissio julkaisee suuntaviivat, joiden tarkoituksena on muistuttaa asianomaisia yrityksiä, yksityishenkilöitä ja järjestöjä tiettyjen oikeudellisten ja muun laatuisten rajojen soveltamisesta. On selvää, että vakioehtojen pitäisi olla yhdenmukaiset kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan direktiivin sääntöjen kanssa kyseistä direktiiviä sovellettaessa. Suuntaviivoilla muistutetaan myös osapuolia siitä, että rajat kyseisille aloitteille johtuvat EU:n kilpailusäännöksistä. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että vakioehtoja laativat edustajat kaikista asiaankuuluvista ryhmistä yhdessä mukaan luettuna suurteollisuus, pieni- ja keskisuuri teollisuus, kauppaa käyvät tahot, kuluttajat ja lakimiehet.

4.3 Lisähuomautukset muiden kuin alakohtaisten toimien, kuten valinnaisen normin tarkoituksenmukaisuudesta Euroopan sopimusoikeudessa

89. Kuulemismenettelyssä esitettiin pohdintojen jatkamista muiden kuin alakohtaisten toimien tarkoituksenmukaisuudesta Euroopan sopimusoikeuden alueella.

90. Joitakin kannanottoja esitettiin sellaisen valinnaisen normin puolesta, jolla sopimusosapuolille tuotettaisiin nykyaikainen säännöstö erityisesti rajat ylittäviä oikeustoimia

varten laadittuihin sopimuksiin sisämarkkinoilla. Osapuolten ei siis tarvitsisi kattaa jokaista yksityiskohtaa, joka olisi erityisesti sopimusta varten luonnosteltu tai neuvoteltu, vaan he voisivat ainoastaan viitata kyseiseen normiin sovellettavana lakina. Se tuottaisi sekä taloudellisesti vahvemmalle että heikommalle osapuolelle hyväksyttävän ja riittävän ratkaisun ilman tarvetta vaatia toisen osapuolen kansallisen lain soveltamista. Näin se helpottaisi myös neuvotteluja.

91. Taloudelliset toimijat oppivat tuntemaan kyseiset säännökset ajan kuluessa samalla tavoin kuin ne mahdollisesti tuntevat nykyisin voimassa olevat kansalliset sopimusoikeussäädöksensä. Tämä olisi tärkeää kaikille sopimusosapuolille, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille sekä kuluttajille, ja se helpottaisi osapuolten aktiivista osallistumista sisämarkkinoilla. Normi helpottaisi huomattavasti tavaroiden ja palveluiden vaihtoa rajojen yli.

92. Komissio selvittää, tarvitaanko muita kuin alakohtaisia toimia kuten valinnaisia normeja ratkaisemaan ongelmia Euroopan sopimusoikeudessa. Komissio aloittaa pohdinnan tällaisten toimien tarkoituksenmukaisuudesta, muodosta, sisällöstä ja oikeudellisesta perustasta. Muodon osalta on mahdollista harkita EU:n laajuisia sopimusoikeussääntöjä asetuksen tai suosituksen muodossa, jotka esiintyisivät kansallisten sopimusoikeussäädösten kanssa pikemminkin rinnakkain kuin niiden tilalla. Kyseinen uusi normi voisi olla voimassa kaikilla yhteisön kielillä. Sitä voitaisiin soveltaa joko kaikkiin rajat ylittäviin liiketoimintoihin koskeviin sopimuksiin tai ainoastaan niihin sopimuksiin, joiden osapuolet päättäisivät sen soveltamisesta lainvalintalausekkeella. Jälkimmäinen vaihtoehto antaisi osapuolille suurimman sopimusvapauden. Ne valitsisivat uuden normin vain, mikäli se sopisi niiden taloudellisiin tai oikeudellisiin tarpeisiin paremmin kuin kansallinen laki, joka olisi määritelty kansainvälisen yksityisoikeuden säännöin sopimukseen sovellettavaksi laiksi.

93. Komissio katsoo, että sopimusvapauden pitää olla yksi kyseisen sopimusoikeusnormin johtavista periaatteista. Tätä oikeutta voitaisiin rajoittaa vain, mikäli se voitaisiin oikeuttaa hyvillä perusteilla. Osapuolten pitäisi siten voida omaksua tarpeidensa mukaan kyseisen uuden normin sisältämiä erityisiä säännöksiä sen jälkeen, kun ne ovat valinnut sen sopimukseen sovellettavaksi laiksi⁽⁶¹⁾.

94. Ainoastaan rajoitetun määrän asianomaisen säännöstön määräyksistä pitäisi olla pakottavia, mikäli tätä uutta normia sovelletaan sopimukseen. Tällaisia voisivat olla

esimerkiksi säännökset, joilla pyritään suojaamaan kuluttajaa. Pohtia pitäisi *inter alia*, voitaisiinko valinnaisella normilla (mikäli se olisi sitova) syrjäyttää sen kanssa ristiriidassa olevat pakottavat kansalliset säännökset sen soveltamisalueilla. Tällaisella normilla voitaisiin varmistaa sopimusvapaus kahdella tavalla. Ensiksi, mikäli osapuolet valitsevat kyseisen normin sovellettavaksi laiksi, ja toiseksi osapuolten muuttaessa asianomaisia sääntöjä, kuten ne voivat periaatteessa tehdä.

95. On selvä, että harkitessaan muuta kuin alakohtaista normia komissio ottaa huomioon yhteiset puitteet. Niiden sisällön pitäisi siten normaalisti toimia perustana uuden valinnaisen normin kehittämiseksi. Toistaiseksi on vielä epäselvää, kattaisiko uusi valinnainen normi koko yhteisten puitteiden kattaman alueen vai ainoastaan osan siitä. Lisäksi on vielä epäselvää, kattaisiko uusi valinnainen normi ainoastaan yleiset sopimusoikeussäädökset vai myös erityiset sopimukset.

96. Komissio toivottaa tervetulleeksi kannanotot valinnaisen normin kattavuudesta suhteessa CISG-yleissopimukseen. Valinnainen normi voisi olla laaja, jolloin se kattaisi myös rajat ylittävissä kaupassa käytettävät myyntisopimukset yritysten välillä. Tällöin se sisältäisi CISG-yleissopimuksen kattaman alueen. Siitä voitaisiin jättää pois tämä alue, johon sovellettaisiin siten mainittua yleissopimusta.

97. Yhdessä kaikkien tässä toimintasuunnitelmassa mainittujen keinojen kanssa suunnitelmalla on tarkoitus kehottaa yhteisön toimielimiä ja sidosryhmiä esittämään kannanotot ehdotuksiin.

5. PÄÄTELMÄT

98. Tällä toimintasuunnitelmalla on tarkoitus saada palautetta ehdotetusta säätelytoimien ja muiden keinojen yhdistelmästä sekä pohdinnoille valinnaisesta normista Euroopan sopimusoikeudessa. Toimintasuunnitelmalla pyritään myös yhdessä yhteisön toimielinten sekä laajan yleisön kanssa mukaan luettuna liikemaailma, kuluttajajärjestöt, tiedemaailma ja lakimiehet jatkamaan avointa, monipuolista ja yksityiskohtaista keskustelua, joka on käynnistetty tiedonannolla Euroopan sopimusoikeudesta.

99. Kaikkia niitä asianomaisia, jotka haluavat osallistua keskusteluun, pyydetään lähettämään palautteensa 16.5.2003. Palautteet pitää lähettää, mikäli mahdollista,

sähköisessä muodossa osoitteeseen: European-Contract-Law@cec.eu.int, tai muuten kirjallisessa muodossa osoitteeseen: Euroopan komissio, B-1049 Bryssel. Jokaisessa palautteessa pitää olla ilmaistuna teksti "Toimintasuunnitelma Euroopan sopimusoikeudesta". Keskustelun innoittamiseksi komissio on julkaissut tämän toimintasuunnitelman komission Europa-sivuston: http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html. Lähetetyt palautteet julkaistaan samalla sivustolla, ellei lähettäjä edellytä luottamuksellisuutta.

(1) Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille Euroopan sopimusoikeudesta, KOM(2001) 398 lopullinen, 11.7.2001 (EYVL L 255, 13.9.2001, s. 1).

(2) http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html

(3) Ks. edellinen alaviite.

(4) "Feedback on Commission's European Contract Law initiative now published" -lehdistötiedote (IP/02/496, 3.4.2002) oli tilastoissa kolmanneksi luetuin komission EUROPA-sivustolla julkaistamista lehdistötiedotteista huhtikuussa 2002.

(5) KOM(2001) 398, C5-0471/2001 – 2001/2187(COS), EYVL C 140 E, 13.6.2002, s. 538; ks. myös: www.europarl.eu.int/plenary/default_fi.htm

(6) <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st12/12735en1.pdf>

(7) Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille Euroopan sopimusoikeudesta", ECOSOC INT/117 European Contract Law, EYVL C 241, 7.10.2002, s. 1.

(8) Yleissopimus sopimussuhteisiin sovellettavasta laista, avattu allekirjoitettavaksi Roomassa 19 päivänä kesäkuuta 1980 (80/934/ETY; EYVL L 266, 9.10.1980, s. 1; konsolidoitu versio: EYVL C 27, 26.1.1998, s. 34).

(9) KOM(2002) 654 lopullinen.

(10) Neuvoston direktiivi 85/577/ETY, annettu 20 päivänä joulukuuta 1985, muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta (EYVL L 372, 31.12.1985, s. 31).

(11) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 94/47/EY, annettu 26 päivänä lokakuuta 1994, ostajien suojaamisesta kiinteistöjen osa-aikaisen käyttöoikeuden ostosopimuksen tiettyihin osiin nähden (EYVL L 280, 29.10.1994, s. 83).

(12) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY, annettu 20 päivänä toukokuuta 1997, kuluttajansuojasta etäsopimuksissa (EYVL L 144, 4.6.1997, s. 19).

(13) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/65/EY, annettu 23 päivänä syyskuuta 2002, kuluttajille tarkoitettujen rahoituspalvelujen etämyynnistä ja neuvoston direktiivin 90/619/ETY sekä direktiivien 97/7/EY ja 98/27/EY muuttamisesta (EYVL L 271, 9.10.2002, s. 16).

(14) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä") (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

(15) Neuvoston direktiivi 90/314/ETY, annettu 13 päivänä kesäkuuta 1990, matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista (EYVL L 158, 23.6.1990, s. 59).

(16) Yleissopimus eräiden kansainvälisten ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämisestä – "Montrealin yleissopimus" (EYVL L 194, 18.7.2001, s. 39).

(17) Neuvoston asetus (EY) N:o 2027/97, annettu 9 päivänä lokakuuta 1997, lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta onnettomuustapauksissa (EYVL L 285, 17.10.1997, s. 1).

- (18) On huomattava, että asetusta (EY) N:o 2027/97 on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston 13 päivänä toukokuuta 2002 antamalla asetuksella (EY) N:o 889/2002 (EYVL L 140, 30.5.2002, s. 2). Yksi jälkimmäisen asetuksen tavoitteista on sen johdanto-osan 6 kappaleen mukaan: "muuttaa lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta onnettomuustapauksissa 9 päivänä lokakuuta 1997 annettu neuvoston asetusta (EY) N:o 2027/97 sen saattamiseksi Montrealin yleissopimuksen mukaiseksi ja luoda näin korvausvastuuta kansainvälisissä ilmakuljetuksissa koskeva yhtenäinen järjestelmä". Johdanto-osan 8 kappaleen mukaan "Sisäisillä ilmailumarkkinoilla ei enää erotella kansallisia ja kansainvälisiä kuljetuksia, minkä vuoksi Euroopan yhteisön sisällä on aiheellista soveltaa samantasoista ja -luonteista korvausvastuuta sekä kansainvälisissä että kansallisissa kuljetuksissa".
- (19) Asia C-423/97 Travel Vac SL vastaan Manuel José Antelm Sanchis [1999] Kok. I-2195.
- (20) Neuvoston direktiivi 86/653/ETY, annettu 18 päivänä joulukuuta 1986, jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta (EYVL L 382, 31.12.1986, s. 17).
- (21) Myös korkean tason neuvoa-antavan ryhmän ("Mandelkern-ryhmä", jonka perustivat julkisista palveluista vastaavat ministerit ja joka antoi raporttinsa 13. marraskuuta 2001) loppuraportissa paremmasta sääntelystä korostetaan tämän olevan huomattava ongelma, s. 70.
- (22) Neuvoston direktiivi 85/374/ETY, annettu 25 päivänä heinäkuuta 1985, tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä (EYVL L 210, 7.8.1985, s. 29).
- (23) Asia C-168/00 Simone Leitner vastaan TUI Deutschland GmbH & Co. KG, [2002] Kok. I-2631.
- (24) Tämä ongelma tunnistettiin Mandelkern-ryhmän loppuraportissa paremmasta sääntelystä, s. 67.
- (25) Neuvoston direktiivi 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehtoista (EYVL L 95, 21.4.1993, s. 29).
- (26) Jotkut jäsenvaltiot eivät ole saattaneet liitettä lainkaan osaksi kansallista lainsäädäntöään, mutta ne ovat sisällyttäneet sen osaksi valmistelutöitä, ks. EY-tuomioistuimen tuomio 7.5.2002, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Ruotsi, C-478/99, [2002] Kok. I-4147.
- (27) Ks. komission tiedonanto Euroopan sopimusoikeudesta, kohta 28.
- (28) Tätä painotettiin palveluiden osalta komission kertomuksessa palvelujen sisämarkkinatilanteesta, s. 36 ja 42.
- (29) Vrt. komission kertomus palvelujen sisämarkkinatilanteesta, s. 8.
- (30) Erilaisista säännöksistä joko suoraan tai epäsuorasti johtuvia kieliesteistä palveluissa ks. komission kertomus palvelujen sisämarkkinatilanteesta, s. 44.
- (31) Tähän liittyen komissio on aloittanut kyseisiä asioita koskevan tutkimuksen (2002 / EYVL S 154-122573), 9.8.2002.
- (32) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/35/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, kaupallisissa toimitissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta (EYVL L 200, 8.8.2000, s. 35).
- (33) Kannanottojen mukaan kyseiset ehdot ovat päteviä vain Ranskassa ja Saksassa.
- (34) Kannanottojen mukaan kyseiset ehdot ovat päteviä vain Saksassa.
- (35) Kannanotoissa todetaan, että nämä niin sanotut kaiken kattavat ehdot ovat tehokkaita vain Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Saksassa.
- (36) Vrt. 4 artikla neuvoston asetuksesta (EY) N:o 12/98, annettu 11 päivänä joulukuuta 1997, edellytyksistä, joilla muut kuin jäsenvaltiosta olevat liikenteenharjoittajat voivat harjoittaa kansallista maanteiden henkilöliikennettä jäsenvaltiossa (EYVL L 4, 8.1.1998, s. 10), ja neuvoston asetusta (ETY) N:o 3118/93, annettu 25 päivänä lokakuuta 1993, edellytyksistä, joilla muut kuin jäsenvaltiosta olevat liikenteenharjoittajat voivat harjoittaa kansallista maanteiden tavaraliikennettä jäsenvaltiossa (EYVL L 279, 12.11.1993, s. 1).
- (37) Komission tiedonanto – Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, 5.6.2002. KOM(2002) 278 lopullinen, s. 3.
- (38) Ks. esimerkiksi komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – kuluttajapoliittisesta strategiasta vuosiksi 2002–2006, KOM(2002) 208 lopullinen (EYVL C 137, 8.6.2002, s. 7).
- (39) Ks. komission tiedonanto Euroopan sopimusoikeudesta, kohta 34 ja viittaukset EY-tuomioistuimen asianomaiseen oikeuskäytäntöön.
- (40) Ks. Lissabonissa 23.–24. maaliskuuta 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajavaltion päätelmät.
- (41) Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat kuitenkin esittäneet, että tutkimuksia suoritetaan velvoite- ja varallisuus oikeuden alalla sen määrittämiseksi, estävätkö eroavaisuudet jäsenvaltioiden lainsäädännössä sisämarkkinoiden moitteettoman toimivuuden käytännössä. Näiden tarpeiden pohjalta komissio on julkaissut tarjouspyynnön kyseiset alat kattavasta tutkimuksesta (2002 / EYVL S 154-122573, 9.8.2002).
- (42) Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus kansainvälistä tavarankauppa koskevista sopimuksista 11. huhtikuuta 1980.
- (43) Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1513/2002/EY, tehty 27 päivänä kesäkuuta 2002, eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamista ja innovointia tukevasta Euroopan yhteisön kuudennesta tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja esittelyn puiteohjelmasta (2002–2006) (EYVL L 232, 29.8.2002, s. 1).
- (44) Komission tiedonanto – Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, s. 15.
- (45) Lissabonissa 23.–24. maaliskuuta 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajavaltion päätelmät, SN(2000) 100, s. 6.
- (46) Tukholmassa 23.–24. maaliskuuta 2001 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajavaltion päätelmät, SN(2001) 100, s. 5, Laekenissa 14.–15. joulukuuta 2001 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajavaltion päätelmät, SN(2001) 300, s. 1 ja Barcelonassa 15.–16. maaliskuuta 2002 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston puheenjohtajavaltion päätelmät, SN(2002) 100, s. 7.
- (47) Eurooppalainen hallintotapa – Valkoinen kirja. KOM(2001) 428 lopullinen.
- (48) Ks. alaviite 19 ja 20.
- (49) Komission tiedonanto – Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, s. 3.
- (50) Ks. alaviitteet 19 ja 21.
- (51) Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle kuluttajapoliittisesta strategiasta vuosiksi 2002–2006, s. 7.
- (52) Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Sähköinen kaupankäynti ja rahoituspalvelut, KOM(2001) 66 lopullinen, s. 10.
- (53) Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Sähköinen kaupankäynti ja rahoituspalvelut, s. 13.
- (54) Mandelkern-ryhmän loppuraportissa paremmasta sääntelystä (s. 42) todetaan tämän olevan yksi oikeudellisesti tehokkaan konsolidoinnin päätavoitteista.

- (⁵⁵) Konsolidoinnissa sisällytetään yhteen epäviralliseen tekstiin tietyn säädöksen voimassa olevat säännökset, jotka ovat hajallaan asiaa koskevassa ensimmäisessä säädöksessä ja sitä muuttavissa myöhemmissä säädöksissä.
- (⁵⁶) Kodifoinnissa hyväksytään uusi säädös, jossa kootaan yhteen tekstiin – asiasisältöä muuttamatta – edeltävä säädös ja sen myöhemmät muutokset uudeksi säädökseksi, jolla korvataan ja kumotaan edeltävä säädös. Toimielinten välinen sopimus nopeutetusta menetelmästä säädöstekstien viralliseksi kodifioimiseksi tehtiin 20. joulukuuta 1994.
- (⁵⁷) Uudelleenlaadinnalla voidaan hyväksyä säädös, jolla tehdään vaaditut sisältömuutokset, kodifoidaan ne edeltävän säädöksen muuttumattomien säännösten kanssa ja kumotaan edeltävä säädös. Säästösten uudelleenlaadinnan tekniikan järjestelmällisestä käytöstä 17. huhtikuuta 2002 tehdyllä toimielinten välisellä sopimuksella (SEC(2001) 1364) helpotetaan menetelmän soveltamista.
- (⁴⁸) Komission tiedonanto – Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, s. 15.
- (⁵⁹) Esimerkiksi Orgalime, eurooppalainen metallitöiden, koneenrakennuksen ja sähkötekniikan alan kauppajärjestö, on kehittänyt yleisiä ehtoja, mallisopimuksia ja oppaita käytännön avun antamiseksi yrityksille niiden laatiessa erilaisia sopimuksia, jotka ovat kyseisillä alueilla yleisessä käytössä kansainvälisessä kaupassa.
- (⁶⁰) Kyseisen tiedon julkaiseminen komission Internet-sivustossa ei tarkoita sitä, että komissio ottaisi vastuun tiedon sisällöstä.
- (⁶¹) Vrt. kansainvälisen tavaroiden kauppaa koskevista sopimuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen 6 artikla.

LIITE

VASTAUKSET EUROOPAN SOPIMUSOIKEUDESTA ANNETTUUN TIEDONANTOON

1. JOHDANTO

Neuvosto ja Euroopan parlamentti vastasivat Euroopan sopimusoikeudesta julkaistuun tiedonantoon marraskuussa 2001. Lisäksi komissio on saanut palautetta toistaiseksi 160 toimijalta (ks. lisäykset). Yhteisön toimielinten ja muiden sidosryhmien mielenkiinto asiaa kohtaan osoittaa tiedonannon käynnistämän keskustelun merkityksen.

Saadussa palautteessa on maantieteellisesti merkittävää se, että suurin osa palautteesta on tullut Saksasta ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Joistakin jäsenvaltioista ei ole tullut yhtään tai vain vähän palautetta. Huomattava joukko kansainvälisiä toimijoita on myös antanut panoksensa kuulemiseen. Tiedeyhteisö ja liikeala ovat lähettäneet eniten kommentteja, mutta myös lakimiehet ovat antaneet huomattavan paljon palautetta.

Komissio sai ylivoimaisesti suurimman osan palautteesta kuulemisajan alkuperäisen päättämispäivän jälkeen. Kaikki 31. tammikuuta 2002 mennessä saatu palaute on mukana tässä asiakirjassa, ja komissio ottaa huomioon myös tulevan palautteen.

Tähän mennessä saadun palautteen analyysi on jaettu kolmeen osaan. Tämän asiakirjan osassa 2 analysoidaan Euroopan toimielinten vastaukset. Osissa 3 ja 4 analysoidaan kaikki muu palaute, joka on jaettu näkemyksiin ongelmista (osa 3) ja mahdollisista ratkaisuista (osa 4). Osassa 5 esitetään yhteenveto komission tulevista toimista.

Yhteenvedon tavoitteena on esittää komission yksikköjen käsitys kuulemisen aikana saadusta palautteesta. Se ei välttämättä heijasta kaikkia palautteessa esille tuotuja näkökohtia. Avoimuuden vuoksi sähköpostitse lähetetyt vastaukset on julkaistu komission www-sivustossa, jos vastaaja on antanut luvan julkaisemiselle. Lisäyksessä I olevassa vastaajien luettelossa ei ole mukana niitä, jotka ovat halunneet nimenomaan vastata luottamuksellisesti.

Komission sopimusoikeutta käsittelevä www-sivusto on seuraavassa osoitteessa:

http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/contract_law/index_en.html

2. EUROOPAN TOIMIELINTEN ANTAMA PALAUTE

Komission tiedonanto esitettiin sisämarkkinoiden ja kuluttaja-asioiden neuvostolle 27. syyskuuta 2001. Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto käytti hyväkseen 16. marraskuuta 2001 annettua neuvoston kertomusta jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisen tarpeellisuudesta siviiliasioissa vastatakseen komission tiedonantoon. Euroopan parlamentti oli edellisenä päivänä antanut päätöslauseلمان komission tiedonannosta.

2.1 Neuvoston kertomus

Neuvoston kertomus on melko tasapainoinen. Sen johdannossa selostetaan, kuinka neuvosto tulkitsee Tampereella kokoontuneen Eurooppa-neuvoston sille antamaa tehtävää. Viitattaessa Euroopan parlamentin päätöslauseelmiin, komission tiedonantoon ja tutkimustyöhön neuvosto painottaa sopimusoikeuden keskeistä roolia. Neuvosto mainitsee myös – huolitelluin sanakääntein – perheoikeuden mahdollisena aiheena jäsenvaltioiden yksityisoikeuden lähentämisestä käytävissä keskusteluissa.

Seuraavassa luvussa neuvosto mainitsee lyhyesti – komission tiedonannon tavoin – muut oikeuslähteet, kuten yhdenmukaistetun kansainvälisen yksityisoikeuden ja yhdenmukaistettua aineellista oikeutta koskevat kansainväliset oikeuslähteet. On mainitsemisen arvoista, että neuvosto painottaa – kuten komission tiedonannossa – näiden lähestymistapojen rajoituksia. Toinen mielenkiintoinen tähän liittyvä seikka on se, että jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä ratifioineet asiaa koskevia sopimuksia, kehoitetaan tekemään näin. Tämä on erityisen tärkeää Wienissä allekirjoitetun kansainvälisen tavarankäytön yleissopimuksen (CISG-yleissopimuksen) osalta, jota Yhdistynyt kuningaskunta, Irlanti ja Portugali eivät vielä ole ratifioineet.

Tässä luvussa viitataan myös neuvoston toimenpideohjelmaan tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamiseksi siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Neuvosto toteaa myös ensimmäistä kertaa, että riittävä luottamus voitaisiin saavuttaa tulevaisuudessa, jos aineellisen oikeuden lähentymistä edistetään.

Neuvoston kertomuksen seuraava osa on yhdessä johtopäätösten kanssa kertomuksen keskeinen osa. Siinä painotetaan toistuvasti, että yhdenmukaisuutta on lisättävä ja nykyinen *acquis communautaire* tarvitsee parantamista. Tässä yhteydessä mainitaan myös lyhyesti, että direktiivein aikaansaadun yhdenmukaistamisen tuloksia pidetään joskus riittämättöminä, erityisesti kansallisten täytäntöönpanotoimenpiteiden huomattavien erojen takia. Neuvosto mainitsee myös – komission tiedonannon tavoin – sen ongelman, että yhteisön lainsäädännössä ei ole yhdenmukaisia määritelmiä yleisille termeille ja käsitteille, mikä saattaa johtaa erilaisiin kaupallisiin ja oikeudellisiin käytäntöihin.

Neuvosto mainitsee joukon tärkeimpiä yhteisön oikeuslähteitä yksityisoikeuden alalla ja toteaa, että niillä on luotu ”yhteinen oikeus” kansallisen lainsäädännön asiaa koskevilla osa-alueilla.

Yhteisön lainsäädännön paremman yhdenmukaisuuden vaatimuksen lisäksi neuvoston kertomuksessa näytetään suosivan horisontaalisempaa lähestymistapaa yhdenmukaistamiseen, jolla tähdätään yhteisen eurooppalaisen ytimen luomiseen yksityisoikeuden alalla, jos tarvetta yhdenmukaistamiseen ilmenee. Lopuksi neuvosto ilmaisee haluavansa tarkastella, muodostavatko erot sopimuksenulkoisten velvoitteiden ja omistusoikeuden osa-alueilla esteen sisämarkkinoiden moitteettomalle toiminnalle. Tämä on toinen osa-alue, jolla neuvoston kertomuksessa mennään komission tiedonantoa pidemmälle.

Neuvoston kertomuksen neljännessä osassa käsitellään perheoikeutta. Siitä ei ole syytä tehdä tässä yksityiskohtaista yhteenvetoa, sillä perheoikeus jää komission tiedonannon ulkopuolelle.

Neuvoston kertomuksen johtopäätökset osoitetaan komissiolle ja niissä luetellaan, mitä komissio pitäisi neuvoston mielestä tehdä tiedonannon seurannassa.

Tärkein johtopäätöksistä on vaatimus, että komissio julkistaisi tiedonannolla käynnistetyn kuulemisen tulokset ja suosituksensa yhteisön toimielimille ja suurelle yleisölle vuoden 2002 loppuun mennessä, tarvittaessa vihreän tai valkoisen kirjan muodossa. Mitä tämän tulevan vihreän tai valkoisen kirjan sisältöön tulee, neuvosto kehottaa komissiota tarkastelemaan ainakin tiettyjä erityiskysymyksiä. Kirjassa pitäisi nimetä tarkistusta kaipaavat yhteisön säädökset ja tarkistuksen syyt. Lisäksi siinä pitäisi osoittaa ne lainsäädännön osa-alueet, joilla jäsenvaltioiden lainsäädännön moninaisuus haittaa sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja yhteisön lainsäädännön yhdenmukaista soveltamista. Komission suositusten olisi myös katettava mahdollisuus ottaa käyttöön horisontaalisempi lähestymistapa mitä tulee uusiin lainsäädäntöaloitteisiin ja niiden vaikutuksiin yksityisoikeuden yhdenmukaisuuteen. Toinen neuvoston ehdotus koskee säännöllistä jäsenvaltioiden välistä koordinoitua yksityisoikeuden alalla siinä vaiheessa, kun direktiivejä saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä – tämä lähestymistapa on jo osittain käytössä. Viimeinen kohta koskee työtapoja, jotka käyttöön ottamalla saavutetaan kansallisten lakien laajempi lähentäminen ja vältetään epäyhdenmukaisuuksia.

Vihreän tai valkoinen kirjan lisäksi neuvosto haluaisi, että komissio käynnistäisi tutkimuksen sopimuksenulkoisten velvoitteiden ja omistusoikeuden osa-alueilla, jotta saataisiin selville, aiheuttavatko erot jäsenvaltioiden lainsäädännössä esteitä sisämarkkinoiden toiminnalle.

2.2 Euroopan parlamentin päätöslauselma

Euroopan parlamentti mainitsee nimenomaisesti kaksi ryhmää, joille sisämarkkinat eivät vielä ole suuremmissa määrin tuoneet toivottavia hyötyjä: pienet ja keskisuuret yritykset ja kuluttajat. Päätöslauselmassa painotetaan myös tavoitetta tasapainottaa tasapuolisesti yritysten ja kuluttajien edut sekä kuluttajille ja laillisille edunvalvojille säilytetty taakka. Euroopan parlamentin päätöslauselmassa painotetaan – neuvoston kertomuksen ja komission tiedonannon tavoin – kansainvälisen yksityisoikeuden kuten Rooman yleissopimuksen ja kansainvälisesti yhdenmukaistetun aineellisen oikeuden kuten CISG-yleissopimuksen rajoja.

Euroopan parlamentti arvostelee sitä, että komission tiedonannossa rajoitetaan sopimusoikeuteen. Se mainitsee – tutkimuksen käynnistämistä koskevan neuvoston pyynnön tavoin – sopimuksenulkoisten velvoitteiden ja omistusoikeuden olevan tärkeitä osa-alueita.

Lueteltuaan tärkeimmät EY:n oikeusnormit yksityisoikeuden alalla Euroopan parlamentti toteaa, että asiaa koskevat direktiivit eivät ole hyvin koordinoituja ja että niiden täytäntöönpano on ongelmallista kansalliseen yksityisoikeuteen verrattuna. Tämän vuoksi parlamentti painottaa sitä, että eri sääntöjä on sovellettava yhdenmukaisemmin.

Euroopan parlamentti korostaa nimenomaisesti tarvetta jatkaa sopimusoikeuden yhdenmukaistamista tavoitteena helpottaa rajatylittäviä oikeustoimia sisämarkkinoilla.

Euroopan parlamentin päätöslauselman ytimenä on komissiolle osoitettu pyyntö yksityiskohtaisesta toimintasuunnitelmasta. Toimintasuunnitelman toimenpiteet voidaan ryhmitellä kolmeen vaiheeseen: lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin toimenpiteet.

Vuoden 2004 loppuun mennessä olisi luotava kaikilla yhteisön kielillä tietokanta, joka sisältää jäsenvaltioiden lainsäädännön ja oikeuskäytännön sopimusoikeuden alalla. Tältä pohjalta edistettäisiin lainsäädäntöjen vertailevaa tutkimusta ja yhteistyötä tavoitteena kaikille kansallisille oikeusjärjestelmille yhteiset oikeudelliset käsitteet ja ratkaisut ja yhteinen käsitteistö, eli vaihtoehto II komission tiedonannossa. Euroopan parlamentti haluaa säännöllisesti tietoja työn edistymisestä ja aikoo antaa mielipiteensä siitä. Vaihtoehtoa II koskevan työn ohella jatketaan myös vaihtoehtoa III koskevaa toimintaa, ja komissiota kehoitetaan antamaan EY:n nykyllä lainsäädännön konsolidointiin tähtääviä lainsäädäntöehdotuksia. Ensimmäisen vaiheen lopussa komission on harkittava, tarvitaanko lisää sisämarkkinoita koskevia säädöksiä, ja kiinnitettävä erityistä huomiota sähköisen kaupankäynnin kasvavaan alaan. Näiden säännösten muodoksi Euroopan parlamentti ehdottaa asetusta, mutta kuluttajansuojaa koskevan lainsäädännön erityisalla se suosii edelleen direktiiviä.

Vuodesta 2005 eteenpäin olisi julkaistava vertaileva analyysi yhteisistä oikeudellisista käsitteistä ja ratkaisuista. Samanaikaisesti komission on edistettävä yhteisön lainsäädännön ja vaihtoehdon II tulosten levittämistä yliopistoissa ja oikeusalan toimijoiden parissa. Kaikkien EY:n toimielinten olisi käytettävä yhteisiä oikeudellisia käsitteitä, ratkaisuja ja käsitteistöä johdonmukaisesti lainsäädäntöprosessin aikana.

Kolmanneksi yhteisiä oikeudellisia periaatteita ja käsitteistöä rajatylittävissä ja puhtaasti kansallisissa sopimuksissa toteuttavassa EY:n lainsäädännössä olisi säilytettävä mahdollisuus soveltaa eri lainsäädäntöjä. Tämän lainsäädännön käytännön vaikutuksia on alettava arvioida vuodesta 2008. Arvioinnin tulokset voivat mahdollisesti johtaa sopimusoikeutta koskevien sääntöjen laatimiseen ja käyttöönottoon vuodesta 2010 alkaen. Euroopan parlamentti haluaisi mieluiten asetuksen, joka olisi kansainväliseen yksityisoikeuteen perustuvaa valinnaista oikeutta. Euroopan parlamentti suosittelee 95 artiklan käyttöä oikeusperustana.

3. KOMMISSION KONSULTOINTIMENETTELYSSÄ SAADUT VASTAUKSET – TARVE PIDEMMÄLLE MENEVIIN EY:N TASOISIIN TOIMIIN SOPIMUSOIKEUDEN ALALLA

3.1 Merkitys sisämarkkinoiden kannalta

3.1.1 Hallitusten vastaukset

Hallintoelimet, jotka käsittelevät vastauksissaan sopimusoikeuden erojen vaikutuksia sisämarkkinoihin, vahvistavat, että ongelmia on tai ainakin saattaa olla. Kuitenkin ainoastaan pienessä osassa vastauksia mainitaan ongelmia, mikä johtuu joissakin tapauksissa selkeästi siitä, että jäsenvaltioiden hallinnot ovat tehneet yhteenvedon kansallisesta konsultointimenettelystään.

Portugalin hallitus toteaa, että erilaisista kansallisista sopimuslainsäädännöistä aiheutuvat tiedonhankinnan kustannukset ovat este rajatylittävälle oikeustoimille. Näiden erojen takia on myös vaikea käsitellä rajatylittäviä riita-asioita. Oikeusvarmuuden saavuttamiseksi ja eritoten epävarmuuksien ja lainsäädännön aukkojen välttämiseksi sähköisen kaupankäynnin alalla Portugalin hallitus näkee tarpeelliseksi yhdenmukaistaa kuluttajia koskevaa sopimusoikeutta. Tässä yhteydessä Itävallan hallitus ilmoittaa, että Itävallan kuulemiskierroksella pikemminkin yritykset kuin kuluttajat halusivat kuluttajia koskevan sopimusoikeuden täydellistä yhdenmukaistamista verrattuna vähimmäisyhdenmukaistamiseen, millä näin vältettäisiin erilaiset kansalliset täytäntöönpanotavat. Myös Belgian talousministeriö ja Suomen hallitus mainitsevat kuulemiskierroksella esiin tulleista kuluttajalainsäädännön vähimmäisyhdenmukaistamista koskevista huolista. Suomen hallitus muistuttaa myös, että vakuutuslainsäädännön alalla on konkreettisia ongelmia ja että erot pakottavissa määräyksissä vähentävät yksittäisten yritysten halukkuutta osallistua rajatylittävään toimintaan. Suomen hallitus katsoo kuitenkin jälkimmäisen ongelman olevan vähäinen verrattuna muihin ongelmiin, ja se korostaakin esimerkiksi vahingonkorvaus- ja varallisuus oikeuteen liittyvien ongelmien vakavampaa luonnetta. Belgian valtiovarainministeriö esittää, että sopimusoikeuden yhdenmukaistamisen avulla sopimukset voitaisiin luokitella yhdenmukaisesti verotustarkoituksia varten ja näin välttää erilaisien verotusjärjestelmien aiheuttama

kilpailun vääristyminen sisämarkkinoilla. Belgian pankki- ja rahoituskomissio on huolissaan siitä, että rahoituksen välittäjien ja niiden asiakkaiden välistä sopimussuhdetta koskevia sääntöjä ei ole yhdenmukaistettu, sillä tämä muodostaa esteen sisämarkkinoilla. Saksan osavaltiot (Länder) toteavat, että nykyisen lainsäädännöllisen tilanteen monimutkaisuus ja sovellettavan oikeuden ongelma aiheuttavat huomattavia esteitä.

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on yhtä mieltä komission kanssa siitä, että sisämarkkinat eivät ehkä toimi moitteettomasti komission tiedonannossa nimettyjen esteiden takia, mutta katsoo, että tällaisten ongelmien laajuus vaihtelee ajoittain. Se viittaa Skotlannin, Englannin ja Walesin erilaisiin oikeusjärjestelmiin ja katsoo, etteivät sopimusoikeuden erot jäsenvaltioissa ole välttämättä itsessään haitallisia sisämarkkinoiden toiminnalle. Yhdistyneen kuningaskunnan rahoituspalveluviranomainen (Financial Services Authority) ei ole havainnut mitään erityisiä ongelmia. Se kuitenkin myöntää, että se, että jäsenvaltiot soveltavat omaa sopimusoikeuttaan, voi ainakin teoriassa muodostaa mahdollisen esteen sisämarkkinoiden toiminnalle, varsinkin jos mm. euron käyttöönnotolla poistetaan muita esteitä. Tanskan hallitus kertoo, että Tanskan kuulemiskierroksella valtaosassa teollisuusorganisaatioilta tulleista vastauksista todettiin, että sisämarkkinoiden kehittymiselle ei ole havaittavissa erityisiä välittömiä vaikeuksia. Monilla aloilla on kehitetty vakionormeja ja kansainvälisiä tai yleiseurooppalaisia vakiosopimuksia. Näiden teollisuudenalojen mielestä uusien vakiosopimusten kehittämisellä ei ole kiirettä. Tanskan kuulemiskierroksen tuloksista käy kuitenkin ilmi myös se, että pk-yrityksillä voi olla erityisiä vaikeuksia sisämarkkinoilla jäsenvaltioiden sopimusoikeuden eroavaisuuksien takia, ja useimmiten siksi, etteivät ne tiedä muiden maiden määräyksistä tai että epävarmuuksien selvittäminen maksaa rahaa. Lisäksi pk-yritysten on heikomman neuvotteluasemansa takia usein hyväksyttävä sopimuskumppaninsa vakioehdot ja lainsäädäntö sopimukseen sovellettavaksi oikeudeksi. Tanskan kuluttajayhdistykset eivät ole tietoisia kuluttajien rajatylittävää kauppaa estävistä erityisongelmista. Ne huomauttavat kuitenkin, että Euroopan sopimusoikeus olisi pidettävä kehityksen tasalla muun muassa niiden ongelmien suhteen, joita esiintyy kuluttajasopimusten muotoilussa ja täytäntöönpanossa sisämarkkinoilla. Osassa Tanskassa saatuja vastauksia ilmaistaan tarve yhdenmukaistaa rajatunmin mm. sopimusten muotoiluun ja pätevyyyteen liittyviä tekijöitä, sillä sopimusten laadinnan (mukaan lukien julkisen notaarin käytön) muodollisia vaatimuksia koskevat kansalliset oikeusjärjestelmät eroavat toisistaan suuresti. Muutamissa vastauksissa todetaan lopuksi, että tietyillä toimialoilla, kuten rahoituspalvelujen alalla, sopimuksiin liittyvä yhdenmukaistaminen saattaa olla tarpeen, eikä vähiten tietotekniikan kehittymisen seurauksena. Näiden seikkojen perusteella Tanskan hallitus ei ole voinut vahvistaa, että sopimusoikeuden erot jäsenvaltioissa estäisivät sisämarkkinoiden tyydyttävää kehittymistä.

Puolan hallitus toteaa, että siviilioikeuden erot EU:n jäsenvaltioissa eivät ole merkittävä este sisämarkkinoiden toiminnalle. Se kuitenkin painottaa, että sopimusoikeuden yhdenmukaistaminen pienentäisi transaktiokustannuksia. Lisäksi se mainitsee, että sopimuksen teossa ja sen pätevyyden arvioinnissa noudatettavien menettelyjen moninaisuus on vakava haitta rajatylittävälle oikeustoimille.

ETA-EFTA-valtiot raportoivat, että moninaiset kansalliset sopimusoikeusjärjestelmät saattavat vaikeuttaa suoraan tai välillisesti sisämarkkinoiden sujuvaa toimintaa, sillä ne kasvattavat transaktiokustannuksia, erityisesti ottaen huomioon uuden tekniikan vaikutus rajatylittävien sopimusten teon helpottumiseen, euron käyttöönotto ja muut tekijät. Erityisesti kyseiset valtiot nostavat esiin erot pakottavissa määräyksissä, sillä niiden vaikutus saattaa olla negatiivinen.

3.1.2 Liikealan vastaukset

Joidenkin **teollisuudessa** toimivien vastaajien mukaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen erot eivät ole merkittävä este rajatylittävälle oikeustoimille, koska kansainvälinen yksityisoikeus, kansainvälistä tavarankäyttöä koskeva yleissopimus (CISG-yleissopimus) ja yhteisön nykylainen lainsäädäntö tarjoavat tyydyttäviä ratkaisuja useimmissa tapauksissa. Jotkut toimialajärjestöt painottavat sitä, että erot kansallisissa lainsäädännöissä johtavat mm. korkeampien tiedonhankintakustannusten takia kilpailun vääristymiseen sekä oikeusvarmuuden puuttumiseen eritoten erilaisten vastuujärjestelmien osalta. Ranskan lainsäädännön vastuu piilevistä vioista on nimetty yhdeksi ongelmaksi. Pk-yritykset ovat havainneet ongelmia palvelualalla palveluja koskevien kansallisten lainsäädäntöjen eroavaisuuksien takia. Joissakin tapauksissa ongelmat eivät häviä lainsäädännön yhdenmukaistamisellakaan, kuten kauppaedustajien tapauksessa. Siksi oikeusneuvontaan turvautuminen on joskus tarpeen. Vastuun rajoittamista ja vakuusoikeuksia koskevan lainsäädännön erot aiheuttavat erityisiä ongelmia. Rajatylittävissä liiketoimissa liikeala näkee merkittäviä

ongelmia vakioehtojen sisällyttämisessä ja täytäntöönpanossa sekä niissä vaatimuksissa, jotka koskevat vakioehtojen käyttämistä vieraan maan, erityisesti Italian, lainsäädännön nojalla tehdyissä sopimuksissa. Tietämättömyys siitä, että sopimukseen sovellettava laki ei kaikissa jäsenvaltioissa välttämättä määrää omistajuuteen liittyviä näkökohtia liiketoimissa, aiheuttaa lisäongelmia. Lisäksi irtainten esineiden luovutukseen ja niitä koskeviin vakuuksiin sovellettavien säännösten erot vaikuttavat negatiivisesti mahdollisuuteen tehdä rajatylittäviä leasing-sopimuksia. Esisopimusvaiheen erot aiheuttavat suuria vaikeuksia EU:n yrityksille.

Vähittäiskaupan alalla toimivat vastaajat nimeävät ovimyntidirektiivin 85/577/ETY epäyhtenäisen saattamisen osaksi kansallista lainsäädäntöä esteeksi rajatylittävälle suoramyynnille. Miltei kaikki **rahoituspalveluiden** kanssa tekemisissä olevat järjestöt taas raportoivat rajatylittävään kauppaan liittyvistä ongelmista, jotka johtuvat erilaisista sopimusta koskevista vaatimuksista ja jäsenvaltioiden erilaisista lähestymistavoista. Erot direktiivien täytäntöönpanossa ja soveltamisessa ja erilaiset sopimusehdot jäsenvaltioissa mainitaan useasti rajatylittävää kauppaa haittaavina tekijöinä. Kun sopimus on tehty, on usein mahdotonta tietää, miten joitakin lausekkeitä sovelletaan tai mitä lausekkeitä ei sovelleta lakimääräisten säännösten tai konkludenttien sopimusehtojen takia. Yritysten ryhtymistä rajatylittäviin liiketoimiin estävät enemmän erot kuluttajansuojajärjestelmien yksityiskohdissa kuin yleisessä suojelun tasossa. Kuluttajansuojan eri tasojen arviointi tuo mukanaan suuria oikeudellisia kustannuksia. Eri direktiivien erilaiset aikajaksot ja kauppaedustajia koskevan direktiivin täytäntöönpano aiheuttavat ongelmia, samoin mm. rajatylittäviä maksuja koskevan direktiivin täytäntöönpano. Erityisesti vakuutusosalalla kansallisen sääntelyn moninaisuus nähdään esteenä rajatylittävälle toiminnalle.

Eräiden **yritysjärjestöjen** ohella muutkin järjestöt ovat havainneet joidenkin rajatylittävän kaupan esteiden johtuvan pakottavista määräyksistä koskevasta epävarmuudesta sekä asioimistoa ja sopimuksen muotoa koskevien sääntöjen eroavaisuuksista, mikä edellyttää erilaisia menettelyjä eri jäsenvaltioissa. Se, että erilaisten lakien väliset erot ehkäisevät osapuolia ryhtymästä liiketoimiin, on erityisen tuntuva pk-yritysten ja kuluttajien välisissä suhteissa. Sopimusten muotoa koskevat erilaiset säännöt ja mahdottomuus käyttää yhdenmukaisia vakiosopimuksia on ongelma, joka aiheuttaa valtavia transaktiokustannuksia, joille erityisesti pk-yritykset ovat suojaattomia.

3.1.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

Kuluttajajärjestöjen mukaan jäsenvaltioiden sopimusoikeuden erot aiheuttavat paljon epävarmuutta kuluttajille, koska heillä ei ole riittävästi tietoa sovellettavasta laista, esimerkkinä Saksassa lainoista maksettavien korkojen korotukset, mitä ei tapahdu Ranskassa. Tämä johtaa suurempiin transaktiokustannuksiin tai jopa ehkäisee rajatylittäviin oikeustoimiin ryhtymistä. Eräs vastaaja lisää, että sopimusoikeuden erot ovat vain yksi tekijä ja että käytännön tapoihin saada neuvoja ja löytää keinoja riita-asioiden ratkaisemiseksi sisältyy suurempia vaikeuksia.

3.1.4 Lakimiesten vastaukset

Eräät vastaajat Yhdistyneestä kuningaskunnasta eivät näe sopimusoikeuden yhdenmukaistamisen puutetta esteenä yhdenyhteisten rahoitusmarkkinoiden kehittämiseksi.

Huolet siitä, että erilaisten kansallisten sopimusoikeusjärjestelmien olemassaolo haittaisi sisämarkkinoiden toimintaa, nähdään oletettua vähäisempinä, sillä erilaiset järjestelmät tuottavat usein samankaltaisia tuloksia.

Jotkut vastaajat viittaavat Yhdysvaltoihin, jossa ei ole yhtenäistä järjestelmää, vaan ns. Uniform Commercial Code toimii pelkkänä mallina tietyistä velvoiteoikeuden näkökohdista, ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, jossa Skotlannin siviilioikeus ja Englannin common law ovat rinnakkain voimassa.

Kielimuurit, kulttuurierot, välimatkat, tavat ja oikeudellinen ajattelu nähdään merkittävämpinä tekijöinä kuin lainsäädäntöjen moninaisuus. On ehdotettu, että ensiksi olisi puututtava siviiliprosessien eroihin.

Jotkut toimijat ovat samaa mieltä siitä, että kuluttajilla ja pk-yrityksillä, jotka eivät saa suurempien markkinatoimijoiden tavoin tarvittavia neuvoja palveluksessaan olevilta lakimiehiltä, voi olla ongelmia. Periaatteessa osapuolet voivat aina valita sopimukseen sovellettavan lainsäädännön, mutta hyvin usein suurempi osapuoli määrää oman kotipaikkansa lain sovellettavaksi laiksi. Suuret markkinatoimijat löytävät aina tavan ratkaista mikä tahansa ongelma etevin sopimusjärjestelyin, vaikka lakimiesten pitääkin asiaa koskevan EY:n lainsäädännön lisäksi tietää myös, miten kyseinen direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä asianomaisessa jäsenvaltiossa.

Tiedonhankinnasta ja lainopillisesta neuvonnasta aiheutuvien lisäkustannusten ei nähdä olevan merkittävästi korkeampia tapauksissa, joissa on mukana ulkomainen toimija, kuin muissakaan tapauksissa. Asiantuntijalausuntojen kustannukset voivat kuitenkin ylittää kuluttajasopimuksissa kyseessä olevan summan. Toisaalta uuden lain täytäntöönpano voi aiheuttaa suurempia oikeusapuun uppoavia kustannuksia kuin nykyinen lakien moninaisuus.

vastaajat, jotka ilmoittavat kohdanneensa vaikeuksia, raportoivat ongelmien johtuneen eritoten seuraavista syistä:

- yleinen tiedon puute muista oikeusjärjestelmistä ja riita-asioiden ratkaisemisesta,
- epätietoisuus siitä, kellä on oikeus allekirjoittaa tietty asiakirja,
- pakottavien määräysten moninaisuus,
- notaarin suorittamaa varmentamista koskevat vaatimukset,
- muotoa koskevat määräykset,
- omistusoikeudenpidätyslauseke,
- saatavien siirtämistä koskevat määräykset,
- korvaukset ja takuut.

3.1.5 Oikeustieteilijöiden vastaukset

Ne oikeustieteilijät, jotka ovat käsitelleet kansallisten lainsäädäntöjen paljouden vaikutuksia sisämarkkinoihin, vakuuttavat yleisesti, että se aiheuttaa ongelmia. Yleensä kansainvälistä yksityisoikeutta pidetään riittämättömänä, soveltumattomana tai epätäydellisenä ratkaisuna painotusten ollessa kuitenkin erilaisia.

Täsmällisiä esimerkkejä ongelma-alueista ovat liikennevakuutus ja kabotaasiliikenteen vakuutukset, omistusoikeudenpidätyslausekkeet ja muut vakuudet, factoring, vakioehdot, ovimyyni ja varojen siirto pankkien välillä. Se, että yhteisö ei ole yhdenmukaistanut aineellista vakuutus-oikeutta, on merkinnyt sitä, että vakuutusyhtiöt eivät voi tarjota vakuutusta "pienien riskien" varalta kaikissa jäsenvaltioissa yhden ja saman vakuutuskirjan perusteella. Eräs yritys havaitsi laajan tutkimuksen jälkeen, että oli mahdotonta muotoilla yksi ainoa autoja koskeva vakuutus-sopimus, jota voitaisiin myydä koko Euroopan unionin alueella, koska pakottavia määräyksiä on mahdotonta yhdistää. Yhdellä lainkäyttöalueella luotuja irtainta omaisuutta koskevia vakuuksia ei ehkä hyväksytä toisella alueella, kun omaisuutta esimerkiksi siirretään rajojen yli kahden lainkäyttöalueen välillä. Kuljetustoimintaa koskevat, toisistaan hyvin paljon poikkeavat vastuujärjestelmät johtavat tarpeettoman suuriin vakuutusmaksuihin. On käytännössä mahdotonta käyttää toisessa EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevaa maata lainan vakuutena. Yhtäläisten vakioehtojen laatiminen ja paljoussetujen saaminen saattaa vaikeutua, mikä vaikuttaa mm. kansainvälisten pankkisiirtojen kuluihin. Factoring-yritykset eivät voi käyttää yhtä ja samaa sopimusmallia koko yhteisössä.

On huomautettu, että sähköisessä sopimuksenteossa kaikkien osanottajien mahdollisuus käyttää tiettyä tuotetta riippuu siitä, käyttävätkö muut sitä. Tällaiset "verkottuneet" markkinat voivat juuttua vanhoihin tekniisiin normeihin, jotka eivät pysy lainsäädännön tahdissa. Tekninen kehitys voi vakiomuotoisten sopimusten avulla mahdollistaa sopimusmahdollisuuksien automatisoidun etsinnän. Jos sopimusehtoja ei vakioida teknisiä standardeja laadittaessa, voi myöhemmin olla vaikeaa tai mahdotonta lisätä uusia ehtoja sopimukseen.

Sopimusoikeuden yleisempiin, esim. sopimusten tekoa ja siirtämistä määrääviin määräyksiin liittyviä ongelmia on myös havaittu, ja erityistä huolta on ilmaistu oikeuskeinoista rikkomistapauksissa.

Oikeustieteilijät viittaavat ongelmiin, jotka haittaavat tai estävät liiketoimintaa, nostavat transaktiokustannuksia, vääristävät kilpailua ja vähentävät oikeusvarmuutta. Ongelmat voivat vaikuttaa kaikkiin liiketoiminnan vaiheisiin: sopimusten suunnitteluun, niistä käytäviin neuvotteluihin ja niiden solmimiseen, velvoitteiden täyttämiseen ja riita-asioiden ratkaisemiseen. Vaikutukset kohdistuvat eritoten pk-yrityksiin ja kuluttajiin. Eräs vastaaja esittää ongelmien johtuvan pikemminkin säädösten monimuotoisuudesta kuin niiden aineellisista eroista, koska vieraasta lainsäädännöstä on otettava selko.

Jotkut oikeustieteilijät tekevät eron niiden sääntöjen välillä, jotka rajoittavat osapuolia, mukaan lukien sopimusten muotoa koskevat säännöt, ja niiden, jotka eivät rajoita. On kuitenkin väitetty, että tiedonhankinnan kustannukset ja riskit johtuvat sekä pakottavan että ei-pakottavan lainsäädännön eroista. Yhdysvaltain kokemuksen väitetään osoittavan, että lakien erilaisuus ei voi olla ratkaiseva este, mutta sellaisenaankin se on ensisijainen kaupan haitta. Edelleen on väitetty, että Yhdysvaltojen järjestelmä on johtanut siihen, että siellä on kahdeksan kertaa enemmän lakimiehiä asukasta kohti kuin Euroopassa.

3.2 Yhteisön lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen

3.2.1 Hallitusten vastaukset

Portugalin hallitus huomauttaa, että koska yhteisön säädökset ovat usein eri muotoisia, niitä on vaikeampia tulkita ja soveltaa. Se toteaa lisäksi, että EY:n säädökset ja käsitteet ovat moniselitteisiä. Myös Belgian pankki- ja rahoituskomission ja Ranskan hallituksen antamassa palautteessa mainitaan, että *acquis communautaire* sisältää epäjohdonmukaisuuksia. Ranskan hallitus mainitsee esimerkkinä sijoituspalveluja ja sähköistä kaupankäyntiä koskevat direktiivit. Suomen hallitus tuo esiin vaihtelevat tulkinnat ja epäjohdonmukaisuudet yhteisön lainsäädännössä ja kansallisissa täytäntöönpanotoimenpiteissä. Viimeksi mainittuihin viitaten Suomen hallitus toteaa nimenomaisesti, että direktiivien täytäntöönpanon harkinnanvaraisuus saa toimijat epäilemään, onko täytäntöönpano toteutettu oikein. Myös Saksan osavaltiot moittivat sitä, että *acquis communautaire* on epäyhtenäinen, ja mainitsevat esimerkkinä tiedotusvelvoitteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja kaupan peruutus-oikeuden kuluttajia koskevasta sopimus-oikeudesta annetuissa direktiiveissä.

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ei ole tietoinen ristiriitaisuuksista yhteisön lainsäädännössä ja toteaa, että kaikki tämänlaatuiset ongelmat olisi jatkossakin ratkaistava tapauskohtaisesti.

3.2.2 Liikealan vastaukset

Joidenkin **rahoituspalvelujen** alalla toimivien vastaajien mukaan ongelmia aiheutuu eroista direktiivien täytäntöönpanossa ja sovellettavan oikeuden ja tuomioistuinkäytännön erot voivat osoittaa hyvin todelliseksi esteiksi rajatylittävälle kaupalle. Kaksi **viestintäalan** järjestöä, jotka edustavat mm. tekijänoikeuksien suojattuja teoksia luovia henkilöitä, mainitsevat täsmällisen esimerkin termien määrittelyyn liittyvästä ongelmasta: "kohtuullinen korvaus" on näiden järjestöjen mukaan merkityksetön termi Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä, jolla vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista annettu direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Eräillä **toisilla liiketoiminnan** aloilla taas todetaan, että direktiivien erilainen täytäntöönpano jäsenvaltioissa aiheuttaa yleisesti kilpailun vääristymistä mm. kuluttajansuojan alalla, erityisesti jos täytäntöönpanotoimenpiteellä ylitetään vahvistetun vähimmäissuojan taso. Jotkut järjestöt puolestaan toteavat, ettei niillä ole ollut ongelmia tavaroiden tai palvelujen ostamisessa muista Euroopan unionin maista.

3.2.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

Direktiivien epäyhtenäisyyteen liittyviä tiedostettuja ongelmia pahentavat jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimenpiteet, erot yhteisön lainsäädännön soveltamisessa, yhteisön lainsäädännön soveltaminen uuteen tekniikkaan ja sen tulkinta, erityisesti EU:n ja jäsenvaltioiden lainsäädännön välisten päällekkäisyyksien takia.

3.2.4 Lakimiesten vastaukset

Yhteisön lainsäädännön soveltamista kommentoivat lakimiehet ovat yhtä mieltä siitä, että EY:n lainsäädännön nykyinen lähestymistapa, jossa säännellään ainoastaan sopimusoikeuden tiettyjä osa-alueita, johtaa avoimuuden ja yhtenäisyyden puutteeseen. Direktiivien välisiin epäjohdonmukaisuuksiin kuuluu yleisperiaatteiden kuten vilpittömän mielen periaatteen noudattamista koskevia epäjohdonmukaisuuksia. Esimerkkejä ongelmista ovat määritelmän yleinen puuttuminen termiltä "sopimus" ja erimittaiset ajanjaksot sopimuksen peruuttamista koskevissa säännöksissä. Lisäksi jäsenvaltiot soveltavat ja tulkitsevat direktiivejä epätasaisesti.

3.2.5 Oikeustieteilijöiden vastaukset

Yhteisön lainsäädännön laatua kritisoitiin. Nykyiset direktiivit ovat epäjohdonmukaisia sen osalta, onko tietyt termit määritelty, mikä on kohteiden (mukaan lukien "kuluttajan" ja "myyjän") määritelmän sisältö ja minkä pituinen harkinta-aika on sallittu. Eritoten kulutustavaroiden takuista annetun direktiivin soveltamisalaa pidetään epäselvänä. Yksi selitys tällaisille hankaluuksille on yhteisen yksityisoikeudellisen sanaston puuttuminen.

Joukko vastaajia mainitsee ongelmia, jotka liittyvät direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Esimerkkeinä mainitaan tietokantojen suojaaminen, ovimyyni, pakettilomat, etämyyni ja kohtuuttomista ehdoista annettu direktiivi. Lisäksi kohtuuttomia ehtoja, tuotevastuuta, kuluttajille annettavia takuita, velanmaksun viivästyistä ja sähköistä kaupankäyntiä koskevat direktiivit tuovat esiin vaikean ongelman siitä, pitäisikö niiden soveltamisalaa laajentaa kansallisella tasolla.

Väitetään, että aihekohtainen vertikaalinen lähestymistapa yhteisön lainsäädännössä on johtanut vääristymiin jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä ja koordinaation puutteeseen direktiivien välillä. Koska direktiiveissä on epäjohdonmukaisuuksia, niiden luomat uudet käsitteet uhkaavat kansallisten oikeusjärjestelmien yhtenäisyyttä. Lisäksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ei pysty pitämään yhtäkaikaa yllä EU:n kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien sisäistä yhtenäisyyttä.

4. KOMISSION KUULEMISMENETTELYYN SAADUT VASTAUKSET – VAIHTOEHDOT

4.1 Vaihtoehto I

4.1.1 Hallitusten vastaukset

Suurin osa vaihtoehtoon I kantaa ottaneista hallituksista on sitä vastaan.

Vaihtoehdon I torjuvista vastaajista Ranska on sitä mieltä, että se ei vastaa sisämarkkinoiden kitkattoman toimivuuden vaatimusta. Italian hallitus huomauttaa vaarasta, että sopimusoikeus voi muodostua entistä hajanaisemmaksi, ja Saksan osavaltiot (Länder) muistuttavat taloudellisten toimijoiden kaipaamasta selkeydestä ja avoimuudesta. Yhdistyneen kuningaskunnan rahoituspalveluviranomainen toteaa, ettei voida olla varmoja siitä, vastaako vaihtoehto I riittävästi esitettyihin kysymyksiin, mihin vaikuttaa ongelman laajuus.

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsoo kuitenkin, että markkinoilla on huomattavat valmiudet kehittää ratkaisuja esiin tuleviin ongelmiin. Belgian pankki- ja rahoituskomissio mainitsee yhden onnistuneen esimerkin itsesääntelystä (tiedot, jotka asuntolainojen tarjoajan on annettava ennen sopimuksen tekemistä). Se kannattaa ensimmäisenä vaihtoehtona komission itsesääntelylle antamaa tukea ja toisena vaihtoehtona EY-lakien säätämistä, mikäli itsesääntely ei onnistu.

4.1.2 Liikealan vastaukset

Teollisuuden vastaajista yksi järjestö torjuu vaihtoehdon I, kun taas kaksi muuta toteavat, että markkinat, joiden toimialalla on oikeudenmukaisia kauppaehtoja kehittämällä saavutettu korkea itsesääntelyaste, olisi jätettävä itsesääntelyn varaan. Jotkut **rahoituspalvelualan** vastaajista pitävät vaihtoehtoa I epärealistisena erään vastaajan todetessa, että markkinavoimat muodostavat merkittävän kiihokkeen sille, että maat varmistavat, että niiden kansallinen laki vastaa kansainvälisen kaupan tarpeita ja että yhteisön puuttuminen sopimusoikeuteen aiheuttaisi

perusteettomia sovittamiskustannuksia. **Viestintäalan** edustajista varsinkin ne, joiden liiketoiminta on riippuvainen muiden luomasta, tekijänoikeudella suojatusta aineistosta, kannattivat laajasti yksinomaista itsesääntelyä. Jotkut **muiden liikealojen** vastaajista ovat sitä mieltä, että täysin tai osittain markkinaperusteiset ratkaisut, myös käytännesäännöt tehokkaaseen itsesääntelyyn yhdistettyinä, näyttäisivät muodostavan strategian, jolla lienee parhaat onnistumisen mahdollisuudet.

4.1.3 *Kuluttajajärjestöjen vastaukset*

Lukuun ottamatta yhtä järjestöä, joka kannattaa vaihtoehtoa I, vastaajat ovat yhtä mieltä siitä, että sopimusoikeutta ei voi jättää markkinoiden hoidettavaksi, koska uutta oikeudellista ajattelua tarvitaan heikomman osapuolen suojaamiseksi.

4.1.4 *Lakimiesten vastaukset*

Suurin osa lakimiehistä on sitä mieltä, ettei Euroopan sopimusoikeuden yhdenmukaistaminen ole saavutettavissa pelkästään markkinoihin tukeutumalla. Vaarana on, että sopimukseen sovelletaan sen osapuolen kansallista oikeusjärjestelmää, jolla on parhaat taloudelliset resurssit. Law Society of England and Wales (Englannin ja Walesin asianajajaliitto) ilmoittaa pitävänsä parempana, ettei tietuustyyppisten oikeustointen osalta ryhdyttäisi lainkaan toimiin.

4.1.5 *Oikeustieteilijöiden vastaukset*

Suurin osa oikeustieteilijöistä vastustaa vaihtoehtoa I eräiden vastaajien huomauttaessa, että "käytännön kokemus" osoittaa tämän lähestymistavan riittämättömäksi. Pavian ryhmä toteaa, että kauppatavat ovat luonteeltaan liian eriytyneitä voidakseen täyttää sisämarkkinoiden vaatimukset.

Kansainvälistä yksityisoikeutta pidetään yleisesti riittämättömänä, sopimattomana tai epätäydellisenä ratkaisuna, vaikkakin painotuksissa on eroja. Study Group on a European Civil Code (eurooppalaista yksityisoikeutta käsittelevä tutkimusryhmä) ja Landon toimikunta teroittavat, ettei kansainvälinen yksityisoikeus ole ratkaisu etenkään silloin, kun sopimus syntyy osapuolten sitä tiedostamatta. Vastaajien mielestä elinkeinonharjoittajien ja asiakkaiden väliset eturistiriidat sekä täsmällisen, täydellisen ja vapaasti saatavilla olevan tiedon puute estävät markkinoita ratkaisemasta olemassa olevia ongelmia.

Vastauksissa tuodaan kuitenkin esille, että dynaamiset kilpailumenettelyt voivat johtaa vapaaehtoiseen yhdenmukaistamiseen ja että tämä olisi todennäköisempää toimintaa edistävän kuin sitä säätelevän lain alalla. Oikeustieteilijöistä ainoastaan Society of Public Teachers of Law of the United Kingdom and Ireland kannatti voimakkaasti vaihtoehtoa I kaupallisten sopimusten alalla.

4.2 **Vaihtoehto II**

4.2.1 *Hallitusten vastaukset*

Vastanneet hallitukset kannattavat laajasti vaihtoehtoa II, vaikkakaan sitä ei pidetä sinänsä riittävänä tai sen katsotaan täydentävän vaihtoehtoa III tai IV.

Näkemyksen mukaan EU:lla on merkitystä teoreettisen työn koordinoijana tai markkinoiden ja lakimiesten käynnistämien yksityissektorin aloitteiden edistäjänä ja tukijana. Italia kannattaa vaihtoehtoa II, kuitenkin vain EY-lainsäädännön suuntaviivoina. Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mielestä komissio voisi jopa itse johtaa aloitetoimintaa aloilla, joilla on selvä tarve markkinaratkaisuun, mutta ei valmiutta sen kehittämiseen. Tanskan hallitus kannattaa olemassa olevien vakiosopimusten kehittämistyötä ja aloitteita, joilla rohkaistaan toimiala- ja ammatillisia organisaatioita laatimaan tarkkaan harkittuja vakiosopimuksia, joissa heikomman osapuolen edut huomioidaan paremmin, sekä muita aloitteita, joilla kannustetaan erityisesti pk-yrityksiä ottamaan enemmän osaa rajatylittäviin liiketoimiin. Tanska puoltaa myös sellaisten vakiosopimuksissa käytettävien yleisen sopimusoikeuden periaatteiden kehittämistä, joilla ei ole sitovaa vaikutusta. Jotta vältyttäisiin siltä, että kansallisten sopimusoikeusjärjestelmien tuntemattomuus estää varsinkin kuluttajia ja pk-yrityksiä osallistumasta rajatylittäviin transaktioihin, Tanskan hallitus ehdottaa lopuksi, että edistetään yritysten mahdollisuuksia hankkia tietoja kansallisista oikeusjärjestelmistä.

Itävallan hallitus vastustaa tutkimuksen "institutionalisoimista" "Euroopan oikeusinstituutin" muodossa.

4.2.2 Liikealan vastaukset

Jotkut **teollisuuden** vastaajista kannattavat yhdenmukaisia eurooppalaisia sopimusoikeuden periaatteita Euroopan integraation syventämiseksi. Eräät vastaajat ehdottavat, että kansallisen ja yhteisön lainsäädännön yksinkertaistaminen ja sääntelyn tarpeettomien kerrosten poistaminen olisi asetettava etusijalle. Yleisperiaatteet ja suuntaviivat voivat toimia liikesopimusten malleina. Vapaaehtoinen soveltaminen on helpommin hyväksyttävissä, kuten Wienissä allekirjoitettu Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus kansainvälistä tavarankauppaa koskevista sopimuksista (CISG) osoittaa.

Vähittäiskauppa-alan vastaajat kannattavat itsesääntelyoikeuden kehittämistä ja voimassaolevan EY-lainsäädännön laadun parantamista edellyttäen, että uudessa lainsäädännössä suositaan vakioehtoja ja siitä poistetaan lausekkeet, jotka tällä hetkellä mahdollistavat jäsenvaltioiden EY-lainsäädäntöä tiukemmat vaatimukset.

Jotkut **rahoitusalan** yrityksistä tukevat yhteisten periaatteiden kehittämistutkimuksen jatkamista. Väliaikaisen periaatekokoelman luomista ehdotettiin. **Viestintäalan** vastaajat vastustavat yleisesti vaihtoehtoa II. Monet **muiden liikealojen** vastaajista kannattavat tutkimuksen edistämistä, jotta saataisiin aikaan yhtenäistämisen ensimmäisenä askeleena toimivat yhteiset periaatteet. Todettiin myös, ettei yhteisön toimielinten toteuttama ohjeiden, käytännönsääntöjen tai vakiosopimusten kehittäminen ole paras lähestymistapa varsinkaan silloin, kun oikeusnormeista todennäköisesti tulee sitovia ja sopimusvapautta rajoittavia. Vastaajien mielestä vain taloudellisten toimijoiden olisi kehitettävä tällaisia keinoja.

4.2.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

Kuluttajajärjestöjen kanta on, että vapaaehtoiset ohjeet eivät ole riittäviä eivätkä tarkoituksenmukaisiakaan kuluttajasioiden käsittelemisessä, koska kuluttajaoikeus on säädettyä oikeutta. Vapaaehtoisten ohjeiden käytännön hyöty on siten kyseenalainen. Kaksi vastaajaa ehdottaa, että laaditaan kuluttajaoikeuden yhteiset periaatteet, jotka voitaisiin myöhemmin vaihtoehdon IV puitteissa muuttaa sitovaksi EU-oikeudeksi.

4.2.4 Lakimiesten vastaukset

Jotkut vastaajista pitävät vertailevaa sopimusoikeuden tutkimusta aloitteiden välttämättömänä edellytyksenä ja ovat sitä mieltä, että vaihtoehdolla II voitaisiin parantaa sisämarkkinoiden toimivuutta. "Omaehtoisen" yhdenmukaistamisen lähestymistapa, jolla edistetään yhteisten periaatteiden kehittämistä ohjeiksi lainsäätäjille ja tuomioistuimille kunnioittaen samalla voimassaolevien oikeusjärjestysten erilaisia perinteitä, voisi ajan myötä johtaa "mallioikeuteen". Mainittuja periaatteita ehdotettiin varallisuus- ja vahingonkorvausoikeuden aloille.

Toiset vastaajista pelkäävät, että yhteisten periaatteiden ja vakiosopimusten kaltaiset keinot, jotka eivät sido, herättävät vain teoreettista mielenkiintoa eivätkä kaikella todennäköisyydellä saavuttaisi laajaa markkinahyväksyntää eikä niitä näin ollen sovellettaisi yhtäläisesti. Toisiaan muistuttaviin mutta kuitenkin erilaisiin säädöksiin johtavaa lähentämistä ei voida myöskään pitää hyvänä ratkaisuna.

4.2.5 Oikeustieteilijöiden vastaukset

Vastaajat kannattavat laajalti vaihtoehtoa II, ja ylivoimaisesti suurin osa mielipiteensä ilmaisijoista puoltaa tutkimusta, yhteisten periaatteiden laatimista tai koontamista sekä komission työlle antamaa tukea. Eräs vastaajista ehdottaa toimielinten välisiä järjestelyjä koonnosten aika ajoin tapahtuvaksi tarkistamiseksi. Monet vastaajista korostavat yhteisten periaatteiden laatimisen merkitystä ja yleensä vaihtoehtoa II vaihtoehdon IV esityönä. Pieni osa vastaajista kantaa huolta muun muassa siitä, että turvautuminen pelkästään vaihtoehtoon IV merkitsisi avoimuudesta tinkimistä. Lisäksi yhteisten periaatteiden käytännön hyötyjä kyseenalaistettiin erityisesti sillä perusteella, että yhteisiin periaatteisiin tarvitaan yhteinen nimittäjä ja että niissä on sen vuoksi liikaa aukkoja.

Yhteisten periaatteiden tulevassa laatimistyössä käytettäviä lähteitä ovat talousanalyysi, *acquis communautaire*, kansalliset säädökset, kansainväliset säädökset ja oikeusteoriaa tutkivien ryhmien, kuten Landon toimikunnan ja Pavian ryhmän tekemä työ.

Vastaajat pitävät kannatettavana ajatuksena sitä, että sekä lainsäätäjät että tuomioistuimet voisivat käyttää hyväksytyjä yhteisiä periaatteita lähtökohtana kansallisille säädöksille ja että niitä voitaisiin käyttää eurooppalaisen lainsäädännön rakennusaineena. Jotkut vastaajista ehdottavat mallilakien julkaisemista Yhdysvaltojen käytännön mukaisesti, tosin varauksin. Sopijapuolet voisivat sisällyttää yhteisiä periaatteita esimerkiksi julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin; tähänkin ehdotukseen suhtauduttiin varauksella. Lisäksi huomautettiin, että vertaileva oikeustutkimus voisi olla hyödyllinen tietolähde markkinatoimijoille.

Vertaileva oikeus mainittiin keinona parantaa kansallisia säädöksiä, koska se luo oikeusjärjestelmien välistä kilpailua ja poistaa oikeudellisen ajattelun dogmaattisuutta. Vastauksissa kaivataan yhteisen oikeuskulttuurin, yhteisen oikeudellisen opintosuunnitelman, yhteisen oikeuskirjallisuuden, yhteisen oikeuskäsitteistön ja yhteisen oikeudellisen vuoropuhelun edistämistä. Edellisiin liittyvät erityislaitosten European Law Institute ja European Law Academy perustaminen. Vakiosopimusten kehittäminen sai myös jonkin verran kannatusta. Niiden hyväksyttävyyden riippuu niiden sisällöllisestä laadusta.

4.3 Vaihtoehto III

4.3.1 Hallitusten vastaukset

Hallitusten vastaukset ovat yleisesti vaihtoehtoa III puoltavia. Italian, Portugalin ja Puolan hallitukset pitävät vaihtoehtoa III mahdollisena askeleena vaihtoehdon IV suuntaan.

Ranskan hallituksen mielestä EY-säädösten laadinnassa olisi noudatettava suurempaa täsmällisyyttä, päällekkäisiä oikeusnormeja olisi vältettävä (myös Itävallan hallitus huomautti tästä asiasta) ja olisi luotava tehokkaat EY:n keinojen tarkistusemekanismit. Itävallan hallitus kannattaa saman mallin soveltamista mahdollisuuksien mukaan eri oikeusnormeihin ja mainitsee soveltamisesimerkinä peruuttamisoikeuden, josta säädetään kuluttajia koskevissa sopimusoikeudellisissa direktiiveissä. Se puoltaa myös laatimismenettelyn yksinkertaistamista ja poikkeuksia yleisiin sääntöihin. Lisäksi se tuo esille mahdollisuuden siirtyä vähimmäislähtämisen kautta täydelliseen yhdenmukaistamiseen ja toteaa, että alkuperämaata koskeva periaate ei ole ongelman ratkaisu. Suomen hallitus korostaa, että kuluttajia koskevan sopimusoikeuden alalla yhteisön olisi täytettävä lainsäädännön aukot, tehtävä säännöksistä helpommin ymmärrettäviä ja vähennettävä mahdollisuutta eri tulkintoihin täydentämällä ja konsolidoimalla voimassa olevaa lainsäädäntöä. Se painottaa, että olisi pyrittävä mahdollisimman korkeatasoiseen kuluttajansuojaan. Portugalin hallitus nimeää ongelmaksi käsitteet, joita on vaikea saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä tai joilla on eri maissa erilainen merkitys. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus pitää vaihtoehtoa III erityisen arvokkaana ja puoltaa voimassa olevan lainsäädännön yksinkertaistamista ja tulevan lainsäädännön parantamista sekä muistuttaa nykyisten direktiivien välisistä epäkohdankäsitteistä ja kansallisen soveltamisen erilaisuudesta. Se ei sulje suoraan pois mahdollisuutta, että yhdenmukaistetaan jatkossa kuluttajia koskevia sopimusoikeusdirektiivejä, joissa nykyisin säädetään vähimmäislähtämisestä. Tanskan hallitus ehdottaa, että keskityttäisiin mieluummin yleisten periaatteiden kuin hyvin tarkkojen sääntöjen laatimiseen eri aloille, jotta vähennettäisiin kansallisella ja EY:n tasolla vallitsevia epäkohdankäsitteitä. ETA-EFTA-maiden mielestä nykyiset direktiivit olisi saatettava ajan tasalle ja tarvittaessa sovittava keskenään. Yleisesti ne puoltavat direktiivejä, joissa säädetään vähimmäislähtämisestä.

4.3.2 Liikealan vastaukset

Useimmat **teollisuuden** vastaajista ilmoittavat kannattavansa vaihtoehtoa III erään vastaajan todetessa, että alalla ollaan haluttomia vastaanottamaan uusia pakottavia sääntöjä, jotka rajoittaisivat sopimusvapautta eivätkä siten olisi liiketaloudelliselta kannalta perusteltuja. **Rahoituspalvelujen** tarjoajat toteavat yleisesti, että käytössä olevan lainsäädännön laadun parantaminen tukee sisämarkkinasuuntausta. Vaihtoehto III jakaa **viestintäalan** mielipiteitä. Jotkut vastaajista kannattavat lainsäädännön kokonaisvaltaista parantamista, johon sisältyy epäkohdankäsitteiden poistaminen, kun taas toiset ovat sitä mieltä, että nykyisiä direktiivejä on tarkasteltava tapauskohtaisesti ja parempaan sääntelyyn on pyrittävä pikemmin erillisillä oikeuden aloilla kuin koko lainsäädännön yhdenmukaistamisella. **Muiden liikealojen** vastaajat yleensä puoltavat jo käytössä olevan lainsäädännön parantamista, koordinoitua ja yhteensovittamista.

4.3.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

EU:n nykyistä kuluttajansuojalainsäädäntöä olisi parannettava. Parantamiseen kuuluisi osana sen soveltamisalan selvittäminen esimerkiksi siten, että "kuluttajan" käsite määritellään yhdenmukaisesti ja yhteisön eri oikeusnormien

tiedonantovelvollisuuksia, oikeuskeinoja ja sopimuksen peruuttamisoikeutta koskevia säännöksiä yhdenmukaistetaan. Lähtämistasoa olisi myös nostettava. Eräs vastaaja huomauttaa, että johdonmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta sivuuttamatta olisi aina oltava mahdollisuus laatia uusia kuluttajansuojasäännöksiä erityisongelmien ratkaisemiseksi.

4.3.4 *Lakimiesten vastaukset*

Melkein kaikki vastaajat ilmoittavat kannattavansa vaihtoehtoa III. Jotkut ovat tosin sitä mieltä, ettei pelkkä tarkistus riittäisi tekemään kansallisen oikeuden pakottavien määräysten soveltamisesta tarpeetonta. Nykyisen lainsäädännön tarkistuksen olisi perustuttava SLIM- ja BEST-aloitteista saatuihin kokemuksiin.

4.3.5 *Oikeustieteilijöiden vastaukset*

Valtaosa oikeustieteilijöistä kannattaa nykyisen yhteisön lainsäädännön parantamista eräiden vastaajien asettaessa sen etusijalle.

Nykyisen yhteisön lainsäädännön parantamista puoltaviksi syiksi esitettiin käytettävien käsitteiden liiallista epämääräisyyttä ja sekoitettavuutta sekä mahdollisuutta johdonmukaistaa, selkeyttää ja yksinkertaistaa EY-lainsäädäntöä. Eräänä syynä on mahdollisuus kehittää vähitellen EY:n sopimusoikeuden systemaattista järjestelmää, parantaa sen johdonmukaisuutta ja täyttää aukkoja. EU:n pakottavan sopimusoikeuden määräykset voitaisiin myös saattaa ajan tasalle.

Enemmistö mielipiteensä ilmaiseista oikeustieteilijöistä on kuitenkin sitä mieltä, ettei yhteisön lainsäädäntöä parantamalla ratkaista eurooppalaisen sopimusoikeuden ydinkysymyksiä tai että ratkaisu on parhaassakin tapauksessa lyhytaikainen. Siitä huolimatta ehdotetaan pitkän aikavälin strategiana, että yhteisön tulevan lainlaadinnan varalle luodaan parantamissuunnitelma.

Muita ehdotuksia ovat määritelmien tarkistaminen ja eri direktiivien sisällön yhdenmukaistaminen, johon liittyvät määräajat sopimusten peruuttamiselle ja peruuttamisen oikeusseuraamukset. Lisäksi ehdotetaan direktiivien muuttamista asetuksiksi, kaikki nykyiset direktiivit kattavia eurooppalaisia kuluttajasääntöjä European Consumer Code sekä mahdollisesti muita lakeja julkisten hankintojen ja henkiseen omaisuuteen liittyvien oikeuksien sääntelemiseksi. Vielä ehdotetaan omaisuuden siirtämiseen ja kulutustavaroiden riskeihin liittyvien aukkojen täyttämistä, mustan listan laatimista kielletyistä sopimusehdoista siten, että laajennetaan kohtuuttomista ehdoista annetut määräykset koskemaan muitakin kuin vakioehtoja ja kulutustavaroita koskevat määräykset koskemaan kuluttajille tarjottavia palveluita. Edelleen ehdotetaan, että tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta säädetään ankarammat seuraamukset ja että kuluttajansuojaa parannetaan tavarantoimittajan maksukyvyttömyyden varalta.

4.4 **Vaihtoehto IV**

4.4.1 *Hallitusten vastaukset*

Hallitusten vaihtoehtoa IV koskevat mielipiteet eivät ole yhtä homogeeniset kuin niiden muita vaihtoehtoja koskevat mielipiteet.

Italian hallitus on sitä mieltä, että erityisaloilla olisi ryhdyttävä horisontaaliseen yhdenmukaistamiseen, ja mainitsee esimerkkinä kuluttajia koskevan sopimusoikeuden. Se toteaa, että lainsäädännössä olisi huomioitava sekä pakottavat että ei-pakottavat määräykset ja olisi annettava mahdollisuus valita sovellettava laki. Portugalin hallitus ei pidä vaihtoehtoa IV realistisena lyhyen aikavälin tavoitteena, mutta on sitä mieltä, että se on tavoite, johon voidaan pyrkiä vaihtoehdon II toteuduttua. Se ehdottaakin, että tämän alan teoreettisia tutkimuksia jatketaan ja syvennetään. Vaihtoehto IV olisi saatettava voimaan määräyksin, joita sovelletaan silloin, kun osapuolet eivät muutoin pääse sopimukseen. Pakottavia määräyksiä olisi käytettävä vain erityistapauksissa. Portugalin hallitus ei pidä direktiiviä eikä suositusta sopivana keinona, koska molemmat johtavat kansallisten lakien eroavuuksiin. Belgian valtiovarain- ja talousministeriöt suhtautuvat vaihtoehtoon IV myönteisesti. Itävallan hallitus ei sinänsä vastusta vaihtoehtoa IV, mutta korostaa, että sen toteuttaminen on huomattavan vaikeaa ja aikaa vievää. Sen mielestä EY:n toimielinten ei pitäisi vastustaa tätä vaihtoehtoa. Se ehdottaa sellaisten keinojen käyttämistä, joiden soveltamisesta osapuolet ovat yksimielisiä. Myös Saksan osavaltiot pitävät vaihtoehtoa IV tarkoituksenmukaisena keskipitkän tai pitkän aikavälin keinona edellyttäen, että se osoitetaan tarpeelliseksi. Ne painottavat, että nykyinen *acquis communautaire* olisi ulotettava kaikille aloille ja että olisi varmistettava kuluttajansuojan korkea taso. Niiden mielestä Euroopan yhteisöllä ei ole kuitenkaan tällä hetkellä tähän tarvittavaa oikeusperustaa, mutta ne toteavat toisaalta, että valmistauduttaessa seuraavaan vuonna 2004 pidettävään hallitusten väliseen konferenssiin mainittua toimivaltakysymystä olisi tutkittava. Myös Puolan hallitus korostaa toimivaltakysymystä; tosin se voisi harkita vaihtoehtoa IV tulevan Eurooppa-oikeuden kehittämisajatuksena. Itävallan hallitus korostaa tarvetta tutkia toimivaltakysymystä.

ETA-EFTA-valtiot suhtautuvat epäilevästi uusien, kattavien sopimusoikeuden sitovien periaatteiden kehittämiseen, mutta pitävät ei-sitovien malliperiaatteiden kehittämistä erittäin toivottavana. Suomen hallitus, joka ei puolla koko sopimusoikeuden laajan kirjon kattavaa lainsäädäntöä, pitää jossain määrin mahdollisena vakuutusosoikeuden vähimmäislähentämistä. Myös Itävallan hallitus tuo esille ajatuksen vakuutusosoikeudesta mahdollisena lähentämiskohdeena. Ranskan hallitus vastustaa tällä hetkellä sitä, että varsinaisella eurooppalaisella sopimusoikeudella korvattaisiin sisäiset säädökset, mutta ei ottanut kantaa siihen, minkälaiset normit jättäisivät kansalliset määräykset ennalleen, sellaiset, jotka edellyttävät soveltamisen valitsemista (opt-in), vai sellaiset, jotka edellyttävät soveltamisesta kieltäytymistä (opt-out). Yhdistyneen kuningaskunnan rahoituspalveluista vastaava viranomaislainen pitää vaihtoehtoa IV ennenaikaisena. Sen mielestä vaihtoehdon IV toteuttaminen on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden kannalta äärimmäisen vaikeaa. Tämä koskisi erityisesti pakollisten määräysten automaattista soveltamista. Se on sitä mieltä, että jopa puhtaasti valinnaiset ja toissijaiset mallit vaatisivat nykyisen järjestelmän heikkouksien analysoimista. Se hyväksyy kuitenkin, että asia voidaan ottaa aikanaan käsittelyyn. Tanskan hallituksen mielestä yleinen lainsäädännön yhdenmukaistaminen on erittäin laaja ja vaikea hanke, jota olisi toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteet huomioonottaen harkittava ainoastaan silloin, kun on selvää näyttöä siitä, että toisistaan poikkeavat kansalliset säädökset estävät sisämarkkinoita kehittymästä tyydyttävästi, että ongelmia ei voida ratkaista muulla tavalla ja että lähentämisen edut ovat haittoja selvästi suuremmat. Jos näyttö pystytään esittämään, Tanskan hallitus olisi valmis puoltamaan suositusta, jolla luodaan ei-sitovat sopimusoikeuden periaatteet ja jossa jäsenvaltioita kehoitetaan huomioimaan ne lainsäädännössään, sekä suositusta tai asetusta, joka sisältäisi ehdot, joita sopimukseen on osapuolten niin päättäessä ensi sijassa sovellettava.

Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus vastustaa vaihtoehtoa IV toteutusmuodosta riippumatta pitäen sitä suhteettomana ja todennäköisesti toissijaisuusperiaatetta rikkovana. Sen mielestä EY-lainsäädännössä olisi keskityttävä havaittuihin tapauskohtaisiin ongelmiin.

4.4.2 Liikealan vastaukset

Vaihtoehto IV ei saa yleistä kannatusta **teollisuudelta**. Eräs järjestö huomauttaa, että siviililain luominen voi olla vain pitkän aikavälin tavoite ja että sitä olisi kehitettävä asteittain kansallisten säädösten vapaaehtoisen lähentämisen kautta aiheuttamatta yrityksille yllättäviä, massiivisia sopeutumiskustannuksia. Todetaan myös, että kaikki EU:n toimet olisi perusteltava ja että EU-lainsäädännön vaikutukset, kustannus- ja tehokkuus, suhteellisuus ja merkitys työllisyydelle tai työttömyydelle olisi arvioitava ja analysoitava. Useimmat **viestintäalan** vastaajista katsovat, ettei ole tarvetta uudelle komission oikeusnormille. Jotkut järjestöt vastustavat etukäteen määrättyjen sopimusehtojen laatimista liikesopimuksille, koska tällä hetkellä ei ole tarvetta luoda eurooppalaista siviililakia.

Monista **rahoituspalvelualan** vastaajista vaihtoehto IV näyttää sopivalta pitkän aikavälin tavoitteelta, ja lähestymistä vaksi ehdotetaan: yleistä sääntelykehystä, direktiiviä tai siviililakia, joka sisältää pääasiassa ei-pakottavia ja osittain pakottavia määräyksiä. Järjestelmäksi ehdotettiin soveltamisen valitsemista (opt-in). Uusi kattava lainsäädäntö saa jonkin verran kannatusta **muilta liikealoilta**, mutta vain niissä tapauksissa, joissa on törmätty konkreettisiin ongelmiin, ja siten, että soveltamisesta voi kieltäytyä (opt-out), esimerkiksi CISG ja UCC (United States Uniform Commercial Code).

4.4.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

Vastaajilla on erilaisia käsityksiä vaihtoehdon IV tarpeellisuudesta ja oikeutuksesta. Vastustavaa kantaa perustellaan sillä, ettei EU:n toimen oikeuttamiseksi ole esitetty tarpeeksi näyttöä mahdollisista haitoista ja ettei ainakaan voida väittää kilpailun vääristyneen. Kannattajat haluavat kehittää vaihtoehtoa IV, mutta sen parasta toteuttamistapaa koskevissa käsityksissä on eroja. Erään vastaajan mukaan eurooppalaista sopimusoikeutta ei saisi luoda asetuksen muodossa, vaan jäsenvaltioille olisi jätettävä liikkumavaraa. Toisen vastaajan mielestä vaihtoehto IV olisi rajoitettava tiettyihin olennaisiin näkökohtiin. Eräs organisaatio toteaa, että eurooppalainen sopimusoikeus olisi rajoitettava lähentämisen vähimmäisvaatimuksiin, koska eurooppalainen kuluttajaoikeus on tarkoitettu yksinomaan kuluttajien luottamuksen tukemiseksi, kun taas kansallinen kuluttajaoikeus on tarkoitettu heikomman osapuolen suojaamiseksi. Toinen vastaaja ehdottaa vastaavasti, että eurooppalaisen sopimusoikeuteen olisi sisällytettävä tiukemmat eurooppalaista kuluttajaa suojaavat määräykset. Lopuksi todetaan, että eurooppalainen kuluttajaoikeus voisi edistää sisämarkkinoiden toimivuutta rohkaisemalla kuluttajia lisäämään rajatylittäviä ostojaan.

4.4.4 Lakimiesten vastaukset

Vain kuusi 27:stä vastaajasta torjuu kokonaan ehdotuksen eurooppalaisesta siviililaista. Varsinkin englantilaiset lakimiehet pelkäävät, että englantilaisen common law'n maailmanlaajuinen merkitys kärsisi. Heidän mielestään olisi vähintäänkin kohtuutonta säätää jäsenvaltioita pakottavaa eurooppalaista sopimusoikeutta. Eräs vastaajista väittää pakottavan järjestelmän muodostuvan uhkaksi englantilaisen common law'n "viennille". Tällä hetkellä common law takaa sopijapuolille maailmanlaajuisesti paremman oikeusvarmuuden kuin siviilioikeuden perinnettä edustavat oikeusjärjestelmät. Esimerkkinä tästä ovat International Swaps Derivatives Associationin Englannin lain mukaan laatimat vakioehdot. Law Society of Scotland, joka nimeää vaihtoehdon III "parhaaksi", toteaa kuitenkin, ettei vaihtoehdon III toteuttaminen sulje pois vaihtoehtoja II ja IV.

Toiset vastaajat näkevät yhdenmukaisen ja kattavan eurooppalaisen siviililain parhaana ratkaisuna havaittuihin ongelmiin. Yhteistä mielipidettä ei ole kuitenkaan siitä, millä tavalla tavoite olisi parhaiten saavutettavissa: suosituksella, direktiivillä vai direktiivien soveltamisongelmat tunnustaen asetuksella. Mielipiteet näyttävät kuitenkin suosivan soveltamisen valitsemista (opt-in) eli kansainvälistä säännöstöä, jota osapuolet voisivat jäsenvaltioiden niin halutessa käyttää myös puhtaasti kansallisissa sopimuksissa. Ensimmäiseksi vaiheeksi ehdotetaan oikeuskäsitteistön yhtenäistämistä. Julkisoikeudellisia sopimuksia, varallisuus-oikeutta, perheoikeutta ja siiviiliprosessia koskevat sopimusoikeuteen liittyvät kansalliset periaatteet olisi otettava huomioon.

4.4.5 Oikeustieteilijöiden vastaukset

Oikeustieteilijöiden enemmistö kannattaa vaihtoehtoa IV, vaikkakin se nähdään pitkän aikavälin strategiana. Jotkut pitävät sitä kaukaisen tulevaisuuden asiana ja jotkut jopa vastustavat sitä. Vastauksissa painotetaan myös, että eurooppalaisen sopimusoikeuden onnistunut toteuttaminen riippuu sen sisällöllisestä laadusta. Sisällöllisen laadun indikaattoreita ovat määräysten yksinkertaisuus, selkeys, ymmärrettävyys, käytännöllisyys ja kattavuus, tämänhetken sosiaalitaloudellisten olosuhteiden huomioiminen sekä liiallisen abstraktisuuden välttäminen. Todetaan, ettei eurooppalainen sopimusoikeus saa olla pelkästään kansallisten oikeuksien välinen kompromissi, vaan että siihen on valittava parhaat ja onnistuneimmat säännöt. Vastauksissa jopa väitetään, että positivistinen oikeusanalyysi, jossa ei huomioida oikeudellisten järjestelmien sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, on hyödytöntä. Eräs yksipuolisten määräysten ratkaiseva indikaattori on se, miten hyvin ne heijastavat sopimusratkaisua.

Useissa vastauksissa esitettiin asteittaista tai vaiheittaista toteuttamista esimerkiksi siten, että otetaan käyttöön lähestymistapa, jossa soveltaminen on valittava (opt-in), ennen kansallisten säädösten lopullista korvaamista ja että tarvitaan kokeilu-aika. Esitetään, että jotkut jäsenvaltiot voisivat omaksua eurooppalaisen sopimusoikeuden ennen muita, tosin yksi oikeustieteilijä vastustaa tätä ajatusta. Eräs vastaaja ehdottaa, että yleiseurooppalaisen kodifikaation poliittinen toteutettavuus olisi testattava mahdollisen säädöstehtävän taustaa vasten.

Monet oikeustieteilijät kannattavat kansallisen oikeuden korvaamista viime kädessä yhdenmukaisella eurooppalaisella sopimusoikeudella tai eurooppalaisella siviililailla, vaikkakin huomattavan monet pitävät opt-in-ratkaisua (soveltamisen valitseminen) opt-out-ratkaisua (soveltamisesta kieltäytyminen) parempana erityisesti ei-sitovien tai toimintaa edistävien määräysten osalta. Huomautettiin, että Englannin lain mukaan osapuolet voivat itse ilmoittaa aikomuksestaan soveltaa 1964 Uniform Law on the International Sale of Goods -lakia, mutta yhdessäkään tapauksessa näin ei ole tehty. Syynä siihen, miksi kansallista lakia ei saisi korvata, on muun muassa ajatus siitä, että eurooppalainen kodifikaatio johtaisi lain ankaruuteen tai jäykkyyteen, sekä ajatus siitä, että eurooppalaisen ja kansallisten sopimusoikeuksien pitkäaikaisella rinnakkaissoveltamisella yhdistettäisiin keskitetyn ja hajautetun päätöksenteon edut ja vältettäisiin niiden haitat.

Suoraan sitovan oikeusnormin, kuten asetuksen tai *ad hoc* -sopimuksen, käyttöä pidetään ehdottomasti parempana vaihtoehtona kuin direktiiviä tai suositusta. Tämä johtuu siitä, että sisämarkkinoiden toimivuus edellyttää paitsi yleisten periaatteiden, myös niiden määräysten lähentämistä, jotka ohjaavat yritystoimintaa ja tuomioistuinta. Huomautetaan, että mikäli muiden valtioiden oikeudellista asemaa koskeva epä tietoisuus halutaan poistaa, oikeussäännösten on oltava samat kaikissa valtioissa, ja että direktiivin muodossa tapahtuva sääntely lisäisi oikeudellisen neuvonta- ja laatimisprosessin hankaluutta ja tehottomuutta.

4.5 Muut vaihtoehdot; vastauksissa esiintyneet aiheet

4.5.1 Hallitusten vastaukset

Saksan liittoneuvosto (Bundesrat) kannattaa vaihtoehtoja II ja III sekä pitkällä aikavälillä vaihtoehtoa IV, mutta katsoo kuitenkin, että valikoivat lähentämistoimenpiteet olisivat tarvittaessa hyödyllisiä.

Saksan osavaltiot ja Itävallan hallitus vastustavat perhe- ja perintöoikeuden sisällyttämistä toimenpiteisiin. Myös Belgian valtiovarainministeriö vastustaa perhe- ja kiinteistöoikeuden määräysten sisällyttämistä toimenpiteisiin. Saksan osavaltiot vastustavat varallisuusoikeuden sisällyttämistä toimenpiteisiin. Itävallan hallitus tuo esiin mahdollisuuden vahingonkorvausoikeuden sisällyttämisestä. Ranskan hallitus puoltaa ehdasta sopimusoikeuden käsitettä sulkeamalla pois vahingonkorvaus- ja varallisuusoikeuden.

Suomen hallitus ehdottaa, että olisi tutkittava mahdollisuutta säätää uusia vakuutus-oikeutta koskevia yhteisön oikeusnormeja (katso vaihtoehto IV) ja että ainakin vakuutus-sopimukseen sovellettavia kansainvälisen yksityisoikeuden määräyksiä olisi lähitulevaisuudessa arvioitava uudelleen.

Tanskan hallitus ehdottaa, että komissio keskittyisi ensin toimiviksi osoittautuneisiin oikeuspaikkaan ja sovellettavaa lakia koskeviin kansainvälisiin normeihin. Se puoltaa myös yksityiskohtaisempaa tutkimusta siitä, kannattaako sopimus-oikeuden yleinen tai osittainen yhdenmukaistaminen toteuttaa laajemmissa kansainvälisissä, esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa. Se mainitsee esimerkkinä CISG-yleissopimuksen.

Itävallan ja Tanskan hallitukset painottavat, että sopimusvapauden periaate olisi otettava yleisohjeeksi kaikessa tulevassa työssä ja että sopimusvapautta olisi rajoitettava vain poikkeustapauksissa.

4.5.2 Liikealan vastaukset

Teollisuuden vastaajat katsovat, että on erityistä tarvetta lähentää määräaikoja ja vastuunrajoituksia koskevia määräyksiä. Alalla ei myöskään pidetä perusteltuna rajoittaa yksityisoikeuden tarkastelua pelkästään sopimus-oikeuteen. Jos tavoitteena on edistää rajatylittäviä oikeustoimia, sopimus-oikeutta ei voi tarkastella erillään varallisuus-oikeudesta. **Rahoituspalvelualan** vastaajat ehdottavat lähentämisprosessiin sisällytettäväksi aloiksi tiedonantovaatimuksia, vero-oikeutta sekä yhtiö-oikeutta. Eräessä **viestintäalan** vastauksessa ehdotetaan vaihtoehtoisena keinona, että kuluttajaoikeuden alalla otettaisiin käyttöön sopimus-oikeuden Incoterms-tulkintoja vastaava järjestelmä. **Muiden liikealojen** vastaajien mielestä komissio voisi tarjota foorumin www-sivustolle, jossa annettaisiin tietoa sopimus-oikeudesta ja verrattaisiin sopimusten vakioehtoja.

4.5.3 Kuluttajajärjestöjen vastaukset

Eräs vastaaja toteaa, että Rooman yleissopimuksen pakottavia määräyksiä olisi selvennettävä vaatimuksella soveltaa yrityksen toimipaikasta huolimatta kuluttajan kotivaltion lakia.

4.5.4 Oikeustieteilijöiden vastaukset

Vaihtoehtoiksi eurooppalaisen sopimus-oikeuden säätämislle ehdotettiin seuraavia keinoja: tavanomaista lainsäädäntöä vapaammin muokattavissa olevat periaatteet, jotka ovat käyttökelpoisia ilman sitovan oikeuslähteen arvovaltaa; *ad hoc* -sopimus; Yhdysvalloissa käytössä olevien mallilakien kaltaiset säädökset. Muita keinoja voivat olla muun muassa kansainvälisen yksityisoikeuden muuttaminen siten, että sallitaan yhteisten periaatteiden hyväksyminen "oikeusjärjestyksen autonomisena osana". Vielä todetaan, että rajatylittäviä sopimuksia koskeva oikeusjärjestelmä voitaisiin ottaa yksipuolisesti osaksi kansallista oikeutta.

Pakottavia ja ei-pakottavia määräyksiä ehdotetaan sisällytettäväksi toimenpiteisiin. Lisäksi ehdotetaan, että kuluttajaoikeus kodifoidaan ja että se liitetään yhdeksi oikeusnormiksi eurooppalaisen sopimus-oikeuden kanssa. Vielä ehdotetaan kuluttajia koskevien ja kaupallisten sopimusten eriyttämistä, mihin sisältyy mahdollisuus pk-yritysten erityiskohteluun, tai pakottavien ja ei-pakottavien määräysten eriyttämistä; jotkut vastaajat ehdottavat pakottavien tiedonantovelvoitteiden ja pakottavien tulosta säatelevien määräysten eriyttämistä. Poliittisena kompromissina ehdotetaan, että pakottavien määräysten sallitussa suojatasossa voisi olla eroja tai että kansalliselle lainsäätäjälle voitaisiin sallia tarkoin määritellyt valintamahdollisuudet, jotka yhdistetään ei-pakottavien määräysten osalta opt-in-järjestelmään.

Joissakin vastauksissa ehdotetaan, että ensin käsitellään erityisen ongelmallisia aloja koskevat määräykset, esimerkiksi sopimusten muotoilu ja irtaimen omaisuuden kohdistuvat vakuusoikeudet. Toiset oikeustieteilijät ehdottavat eurooppalaista siviililakia tai varallisuus oikeuden (patrimonial law) yhdenmukaistamista; eräs vastaaja huomauttaa, että tiettyä aihepiiriä säätelevät lait voivat johtaa kansallisen lain koordinoituihin. Vastauksissa ehdotetaan, että kaikki velvoiteoikeudelliset säännökset sisällytetään toimenpiteisiin, ei siis ainoastaan sopimus- ja vahingonkorvausoikeudelliset (rikkomusperusteiset), vaan myös (perusteettoman edun) palautusta sekä omaisuutta ja sen luovutusta, henkistä omaisuutta ja aineetonta omaisuutta yleensä sekä ensisijassa vakuusoikeuksia ja edunvalvontaa koskevat säännökset. Näiden alojen lisäksi mainittiin kuluttaja-, perhe-, työ- ja yhtiöoikeus sekä julkisia hankintoja ja maksukyvyttömyyttä koskevat menettelyt. Eräs vastaaja esitti, ettei yhteisön tulisi ryhtyä toimenpiteisiin aloilla, joilla kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet aineellisen yksityisoikeuden alan kansainvälisiä yleissopimuksia, esimerkiksi CMR (yleissopimus tavarankansainvälisessä tieläkuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta) ja COTIF (kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskeva yleissopimus).

Vastauksissa toivotaan parempaa kansainvälistä yhteistyötä ehdottamalla, että komissio lisäisi yhteistyötään Yhdistyneiden Kansakuntien järjestöjen, kuten Uncitralin ja Unidroit'n kanssa. Lisäksi niiden jäsenvaltioiden, jotka eivät ole ratifioineet kansainvälistä tavarakauppaa koskevaa yleissopimusta, olisi se tehtävä. Pavian ryhmä kritisoi kuitenkin yleissopimusta sillä perusteella, ettei siinä ole huomioitu liitännäistransaktioita ja että siinä on liikaa aukkoja.

Muut ehdotukset liittyvät siviiliprosessioikeuden yhdenmukaistamiseen ja kansainvälisen yksityisoikeuden parantamiseen.

5. SEURAAVAT VAIHEET

Komissio ei ole vielä laatinut päätelmiään. Se aikoo esittää huomionsa ja suosituksensa mahdollisesti vihreän tai valkoisen kirjan muodossa vuoden 2002 loppuun mennessä. Laadittavassa asiakirjassa komissio aikoo:

- yksilöidä aloja, joilla kansallisen lainsäädännön moninaisuus saattaa heikentää sisämarkkinoiden toimivuutta ja yhteisön oikeuden yhdenmukaista soveltamista,
- kuvata yksityiskohtaisemmin sopimusoikeuden alan toimenpiteet, jotka komission mielestä ovat kuulemismenettelyn perusteella parhaat vaihtoehdot. Tässä yhteydessä ryhdytään parantamaan EY:n voimassa olevaa lainsäädäntöä, ja komissio aikoo tehdä esitettyjen toivomusten mukaisesti sääntelyehdotuksia, joilla on tarkoitus konsolidoida eri aloilla voimassa olevaa EY-oikeutta,
- kehittää ajallisen toimintasuunnitelman komission politiikkaa koskevien päätelmien täytäntöönpanemiseksi.

Lisäys 1

LUETTELO KAIKISTA KYSELYYN VASTANNEISTA SIDOSRYHMÄEDUSTAJISTA

Seuraavassa luettelossa eivät esiinny niiden vastaajien nimet, jotka ovat erikseen pyytäneet, ettei heidän nimeään mainittaisi. Vastaajat on ryhmitelty komission yksiköiden vastauksia analysoidessaan käyttämän luokituksen mukaan. Nimien esiintymisjärjestys ei vastaa vastauksien saantijärjestystä eikä kuvasta millään lailla niiden keskinäistä tärkeysjärjestystä.

1. HALLITUKSET
 - 1.1 Bayerisches Staatsministerium der Justiz, Wilfried Krames, Regierungsdirektor, München
 - 1.2 EFTA, European Free Trade Association, Einar Tamimi, Brussels
 - 1.3 Suomen oikeusministeriö
 - 1.4 Puolan hallitus
 - 1.5 Bundesrat (päättös)
 - 1.6 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus
 - 1.7 Italian hallitus, Ministero Affari Esteri
 - 1.8 Portugalin hallitus
 - 1.9 Belgian valtiovarainministeriö (*)
 - 1.10 Belgian talousministeriö (*)
 - 1.11 Belgian pankki- ja rahoituskomissio (*)
 - 1.12 UK Financial Services Authority
 - 1.13 Ruotsin kuluttajavirasto ja kuluttaja-asiamies
 - 1.14 Itävallan hallitus
 - 1.15 Ranskan hallitus
 - 1.16 Suomen kuluttajavirasto ja kuluttaja-asiamies
 - 1.17 Tanskan hallitus
2. LIIKEALA
 - 2.1 **Teollisuus**
 - 2.1.1 Bundesverband der Deutschen Industrie, Abteilung Recht, Wettbewerbspolitik und Versicherung, Berlin
 - 2.1.2 Chambre de Métiers, Paris

- 2.1.3 Deutscher Industrie und Handelskammertag, Brussels
- 2.1.4 VDMA Verband Deutscher Maschinen- und Anlagenbau, Holger Kunze, Brussels
- 2.1.5 Zentralverband Deutsches Baugewerbe, Rechtsanwalt Elmar Esser, Berlin
- 2.1.6 Orgalime

- 2.2 **Vähittäiskauppa**
- 2.2.1 [vastaajan pyynnöstä nimeä ei mainita]
- 2.2.2 FEDSA, Federation of European Direct Selling Associations, Brussels

- 2.3 **Rahoituspalvelut**
- 2.3.1 Barclays PLC, Bill Eldridge, EU Adviser's Office, London
- 2.3.2 Bundesverband Deutscher Banken, e.V., Wulf Hartmann, Berlin
- 2.3.3 Bundesverband der Deutschen Volks- und Raiffeisenbanken, Bundesverband der Öffentlichen Banken Deutschlands, Deutscher Sparkassen- und Giroverband e.V
Dr. Danco, Berlin
- 2.3.4 Comité Européen des Assurances, Bruxelles
- 2.3.5 London Investment Banking Association, Timothy Baker, Director, London
- 2.3.6 Servizi Interbancari S.p.A., Sandro Molinari, Dr. hon. c. Cav., Presidente
- 2.3.7 Zurich Financial Services (UKISA), Adrian Baskerville, Director, Legal Services, London
- 2.3.8 Eurofinas (European Federation of Finance House Associations)
- 2.3.9 Euronext S.A. (*)
- 2.3.10 Nasdaq Europe S.A. (*)
- 2.3.11 Association of European Co-operative and Mutual Insurers
- 2.3.12 European Mortgage Federation

- 2.4 **Viestintäala**
- 2.4.1 Advertising Association, Phil Murphy, London
- 2.4.2 European Publishers Council, Angela Mills, Executive Director, Oxford
- 2.4.3 Federation of European Publishers, Anne Bergmann-Tahon, Deputy Director, Brussels
- 2.4.4 Motion Picture Association, Laurence Djolakian, European Office, Brussels
- 2.4.5 Neuromedia International, Lyon
- 2.4.6 Pyramide Europe, Gwen Thomas, General Manager, London

- 2.4.7 UK Publishers Association
- 2.4.8 [vastaajan pyynnöstä nimeä ei mainita]
- 2.4.9 British Copyright Council, London
- 2.4.10 British Music Rights
- 2.4.11 ENPA, European Newspaper Publishers' Association, Brussels

- 2.5 **Muut**
- 2.5.1 Business Software Alliance, Brussels
- 2.5.2 Electricity Association, Jeff Woodhams, Head of Procurement Group, London
- 2.5.3 EuroCommerce, Brussels
- 2.5.4 International Chamber of Commerce, Ayesha Hassan, Senior Policy Manager, Electronic Commerce, Telecommunication and IT, Paris
- 2.5.5 MEDEF, Mouvement des Entreprises de France, Jacques Creyssel, Paris
- 2.5.6 NECP, New Engineering Contract Panel of the Institution of Civil Engineers, Nigel Shaw, London
- 2.5.7 UEAPME, European Association for Craft, Trades and Small and Medium-Sized Enterprises, Brussels
- 2.5.8 Wirtschaftskammer Österreich, Abteilungsleiter Univ. Doz. Dr. Hanspeter Hanreich, Wien
- 2.5.9 Bundesverband der Freien Berufe (BFB), Berlin
- 2.5.10 Stockholm Chamber of Commerce
- 2.5.11 International Chamber of Shipping and EC Shipowners' Associations
- 2.5.12 Confederation of Business and Industry
- 2.5.13 Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe
- 2.5.14 European Federation of Leasing Company Associations
- 2.5.15 Swedish IT Law Observatory (**)
- 2.5.16 [vastaajan pyynnöstä nimeä ei mainita]
- 2.5.17 Leaseurope, Brussels
- 2.5.18 FEDMA, Federation of European Direct Marketing, Brussels

- 3. KULUTTAJAJÄRJESTÖT
- 3.1 BEUC, The European Consumers' Organisation, Legal Department, Brussels
- 3.2 Consumers' Association, Alison Lindley, Principal Lawyer, London
- 3.3 European Consumer Law Group, Brussels

-
- 3.4 Union Fédérale des Consommateurs
- 3.5 Belgian Consumers' Council (*)
4. LAKIMIEHET
- 4.1 Bar Council of England and Wales, Evanna Fruithof, Director, Brussels
- 4.2 Paolo Bernardini, Dr. Giudice presso il Tribunale civile di Lucca
- 4.3 Heiko Büsing, Rechtsreferendar, Göttingen
- 4.4 Bundesnotarkammer Deutschland, Dr. Jens Fleischhauer, Geschäftsführer, Köln
- 4.5 BRAK, Bundesrechtsanwaltskammer Deutschland, Büro Brüssel
- 4.6 CentreBar, Prof. Arnold Vahrenwald, Munich
- 4.7 CMS Cameron McKenna and CMS Bureau Francis Lefebvre, Nathalie Biesel-Wood, Bruxelles
- 4.8 Nicolas Charbit, Lawyer
- 4.9 COMBAR, Commercial Bar Association, William Blair, London
- 4.10 Conférence des Notariats de l'Union Européenne, Bruxelles
- 4.11 Deutscher Anwaltverein, Ausschuss für internationalen Rechtsverkehr, Prof. Dr. Hans-Jürgen Hellwig, Frankfurt am Main
- 4.12 Deutscher Notarverein, Berlin
- 4.13 Herbert Gassner, Dr., Landesgericht Eisenstadt
- 4.14 Harvey McGregor Q.C., barrister, England
- 4.15 Eric Gummers, Amhurst Brown Colombotti, solicitors, London
- 4.16 Adrian Jack, barrister, Enterprise Chambers, London
- 4.17 Achim Kampf, Leiter Euro Info Centre, Mannheim & Joachim Förster, Bereichsstellenleiter Recht, Euro Info Centre, Mannheim
- 4.18 Landesnotarkammer Bayern, Dr. Bracker, Präsident, München
- 4.19 Lovells Boesebeck Droste, London
- 4.20 Österreichischer Rechtsanwaltskammertag, Dr. Klaus Hoffmann, Präsident, Wien
- 4.21 Observatorio Juridico Transfronterio Iuris Muga, Colegio de Abogados de Gipuzkoa, San Sebastian

-
- 4.22 The Law Society of England and Wales, Hilary Siddle, Chair, Law Reform Board, London
4.22a
- 4.23 Österreichische Notariatskammer
- 4.24 Sveriges Advokatsamfund
- 4.25 Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Torino
- 4.26 Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Milano
- 4.27 The Law Society of Scotland
5. OIKEUSTIETEILIJÄT
- 5.1 Academia dei Giusprivatisti Europei, Prof. Giuseppe Gandolfi, Prof. José Luis de los Mozos, Pavia
- 5.2 Rainer Bakker, Professor Dr. iur., Fachhochschule Konstanz
- 5.3 Christian von Bar, Prof. Dr. iur., Direktor des Instituts für Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung, Universität Osnabrück
5.3a
- 5.4 Prof. Dr. Basedow, Direktor des Max-Planck-Institutes für Ausländisches und Internationales Privatrecht, Hamburg
5.4a
- 5.5 Sergio Cámara Lapuente, Prof. Dr., Departamento de Derecho, University of La Rioja
- 5.6 Georges Th. Daskarolis, Professeur, Demokritos University, Thrace, Greece
- 5.7 Christina Duevang Tvarnø, Ass. Prof. Ph.d., MSc in Business Administration and Commercial Law, Copenhagen Business School
- 5.8 Faculty of Law, University of Uppsala, Sweden
- 5.9 Marcel Fontaine, Professeur, Directeur du Centre de droit des obligations, Université catholique de Louvain
- 5.10 Andreas Furrer, Prof. Dr., Forschungsstelle für Internationalisiertes und Europäisiertes Privatrecht, Universität Luzern, Luzern
- 5.11 Gabriel García Cantero, Catedrático de Derecho Civil, Emérito de la Universidad de Zaragoza
- 5.12 María Paz García Rubio, Dr., Catedrática de Derecho Civil & Javier Lete, Dr., Profesor Titular de Derecho Civil, University of Santiago de Compostela
- 5.13 Silvia Gaspar Lera, Profesora de Derecho Civil, Universidad de Zaragoza
- 5.14 Walter van Gerven, Professor em. University of Leuven and University of Maastricht

- 5.15 Alain Ghozi, Professeur à l'Université Panthéon-Assas, Paris II
- 5.16 Sir Roy Goode QC, Emeritus Professor of Law, University of Oxford
- 5.17 Dr. Aristide N. Hatzis, Lecturer, University of Athens
- 5.18 Iannarelli Antonio, Prof. Ordinario di diritto agrario, Università di Bari & Nicola Scannicchio, Prof. Straordinario di diritto privato, Università di Bari
- 5.19 Jane Kaufmann Winn, Professor, Dedman Law School, Southern Methodist University, Dallas
- 5.20 Christoph Krampe, Prof. Dr., Lehrstuhl für Zivilrecht, Antike Rechtsgeschichte und Römisches Recht, Ruhr-Universität Bochum
- 5.21 Carlos Lalana del Castillo, Universidad de Zaragoza
- 5.22 Stefan Leible, Priv. Doz. Dr., Lehrstuhl für Zivilrecht, Universität Bayreuth
5.22a
- 5.23 Carlos Martinez de Aguirre, Catedrático de Derecho Civil, Universidad de Zaragoza
- 5.24 Polish academics advising Polish government: Andrzej Całus, Marian Kepiński, Jerzy Rajski and Stanisław Sołtysiński
- 5.25 Project Group: Restatement of European Insurance Contract Law, Chairman Prof. Dr. Fritz Reichert-Facilides LL.M., Universität Innsbruck
- 5.26 Peter G. Stein, Queens' College, Cambridge, Emeritus Professor of Civil Law in the University of Cambridge and Vice-President of the Academy of European Private Lawyers
- 5.27 Anna Quinones Escámez, Pompeu Fabra University, Barcelona
- 5.28 Norbert Reich, Prof. Dr. Dr. h.c., Rector, Riga Graduate School of Law
- 5.29 Oliver Remien, Priv. Doz. Dr., Max-Planck-Institut Hamburg, Universität Würzburg
5.29a
- 5.30 Pietro Rescigno, prof. ord. f. r. dell'Università "La Sapienza" di Roma
- 5.31 Christoph U. Schmid, European University Institute, Florence
- 5.32 Martin Schmidt-Kessel, Universität Freiburg
- 5.33 Hans Schulte-Noelke, Professor, Dr. iur., Universität Bielefeld
- 5.34 Reiner Schulze, Professor, Dr. Dr. h.c. Centrum für Europäisches Privatrecht an der Universität Münster & Hans Schulte-Noelke, Professor, Dr., Universität Bielefeld
- 5.35 José Antonio Serrano García, Professor Titular de Derecho Civil en la Universidad de Zaragoza

-
- 5.36 Jan M. Smits, Professor of European Private Law, Maastricht University
5.36a
- 5.37 Society of Public Teachers of Law of Great Britain and Northern Ireland, J.R. Bradgate, University of Sheffield
- 5.38 Hans-Jürgen Sonnenberger, Dr. Dr. h.c., Universität München
- 5.39 Ansgar Staudinger, Dr., Universität Münster
- 5.40 Stockholm School of Economics, Prof. Dr. iur. Christina Hultmark Ramberg
- 5.41 Study Group on a European Civil Code, Professor Dr. Dr. h.c. mult. Ole Lando & Christian v. Bar, Professor, Dr., Universität Osnabrück
- 5.42 Issac Tena Piazuelo, Professor de la Facultad de Derecho, Universidad de Zaragoza
- 5.43 Mitsutaka Tsunoda, Prof., University of the Ryukyus, Nishihara Okinawa, Japan
- 5.44 Thomas Wilhelmsson, Professor of Civil and Commercial Law, University of Helsinki, Member of the
5.44a Lando Commission
- 5.45 Alexander Wittwer, European Institute of Public Administration, Luxembourg & Heinz Barta, Institut für Zivilrecht, Universität Innsbruck
- 5.46 Manfred Wolf, Prof. Dr., Johann Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt am Main
- 5.47 Zboralska Grazyna, LL.M. & Bernard Lukanko, LL.M., Europa-Universität Viadrina, Frankfurt/Oder
- 5.48 Professor Dr. M. W. Hesselink, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Amsterdam
- 5.49 University of Lund, Faculty of Law
- 5.50 Prof. Dr. LL.M. Josef Drexl, University of Munich
- 5.51 Geraint Howells, University of Sheffield
- 5.52 Professor Massimo Bianca
- 5.53 Prof. Ugo Mattei, University of Torino and UC Hastings
- 5.54 Prof. Hans-Peter Schwintowski
- 5.55 Prof. Dr. Roger Van den Bergh, University of Rotterdam
- 5.56 Hugh Collins, London School of Economics
- 5.57 Professors Grundman & Kerber, Universities of Erlangen-Nürnberg and Marburg
- 5.58 U. Drobnig, Hamburg

-
- 5.59 Du Laing, Leuven
- 5.60 Jean Sace, ULB
- 5.61 University of Stockholm, Faculty of Law
- 5.62 Prof. Jean-Baptiste Racine and DEA students of the University of Nice
- 5.63 Kim Østergaard, Research Fellow, Copenhagen Business School, Law Department
- 5.64 Prof. Dr. iur. Holger Fleischer, Dipl. Kfm., LL.M., Göttingen
- 5.65 Prof. Dr. iur. Peter Mankowski, Lehrstuhl für Bürgerliches Recht, Internationales Privat- und Prozessrecht und Rechtsvergleichung an der Universität Hamburg
- 5.66 Ulrich Magnus, University of Hamburg
- 5.67 Hans-W. Micklitz, Professor an der Universität Bamberg, Inhaber des Lehrstuhls für Privatrecht, insbes. Handels-, Gesellschafts- und Wirtschaftsrechts, Jean Monnet Lehrstuhl für Europäisches Wirtschaftsrecht
- 5.68 Stefano Troiano
- 5.69 Fernando Martínez Sanz
- 5.70 Professor Dr. Wulf-Henning Roth, LL.M. (Harvard), Direktor des Instituts für Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung und des Zentrums für Europäisches Wirtschaftsrecht der Universität Bonn
- 5.71 Filali Osman, University Lyon (II)
- 5.72 Antonio Lordi, Dottore di Ricerca in Diritto Privato dell'Economia
- 5.72 Prof. Nicola Scannicchio, University of Bari
- 5.73 UMR Régulation des activités économiques, University of Paris (I) Panthéon-Sorbonne
- 5.74 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Hans J. Sonnenberger
- 5.75 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Jean-Baptiste Racine
- 5.76 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Gerhard Wagner
- 5.77 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Klaus-Heiner Lehne
- 5.77 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Sergio Camara Lapuente
- 5.78 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, panel discussion summarised by Angelika Fuchs
- 5.79 ERA-Forum, Academy of European Law Trier, submission of Richard Crowe
- 5.80 Prof Jules Stuyck

- 5.81 Prof. Andreas Schwartz
- 5.82 Prof. Hugh Beale
- 5.83 Prof. Mauro Bussani
- 5.84 Prof. Gerrit de Geest
- 5.85 Prof. Bernard Tilleman
- 5.86 Prof. Christian Kirchner

(*) Esitetään lyhyesti Belgian oikeusministeriön ehdotuksessa, joka on useiden vastausten yhdistelmä, ei siis sellaisenaan Belgian hallituksen kanta.

(**) Swedish IT Law Observatoryn vastausta on käsitelty liikealan vastauksena, koska useimmat seurantakeskuksen jäsenistä edustavat tietotekniikan alaa.

Lisäys 2

VASTAUSTEN TILASTOLLINEN ANALYYSI

	Hallitukset	Liikeala (****)	Kuluttaja-järjestöt	Lakimiehet	Oikeustieteilijät (**)	Yhteensä
Itävalta	1	1	0	3	1	6
Belgia	1 (*)	0	0	0	2	3 (*)
Tanska	1	0	0	0	2	3
Suomi	2	0	0	0	1	3
Ranska	1	2	1	1	4	9
Saksa	2	8	0	7	30	47
Kreikka	0	0	0	0	2	2
Irlanti	0	0	0	0	0	0
Italia	1	1	0	3	9	14
Luxemburg	0	0	0	0	0	0
Alankomaat	0	0	0	0	8	8
Portugali	1	0	0	0	0	1
Espanja	0	1	0	1	10	12
Ruotsi	1	2	0	1	4	8
Yhdistynyt kuningaskunta	2	11	1	7 (***)	6	27
Kansainväliset vastaajat, myös EU	0	21	2	4	4	31
EU yhteensä	13	47	4	27	83	174
Muut kuin EU	2	0	0	0	5	7
Yhteensä	15	47	4	27	81	181

(*) Belgian hallituksen palaute on oikeusministeriön laatima yhdistelmä seuraavien tahojen mielipiteistä: valtiovarainministeriö, talousministeriö, Belgian pankki- ja rahoituskomissio, Euronext SA, Nasdaq Europe SA ja Belgian kuluttajaneuvosto. Näissä tilastoissa tämä palaute on käsitelty yksittäisenä hallituksen vastauksena. Se ei kuitenkaan ole Belgian hallituksen kanta sinänsä.

(**) Oikeustieteilijöiltä saatujen vastausten jakautuminen jäsenvaltioittain perustuu asianomaisten yliopistojen sijaintiin lukuun ottamatta kansainvälisiä ryhmittymiä. Jos useamman kuin yhden maan laitoksissa toimivat yksityishenkilöt ovat tehneet yhteistyötä, palaute on luetteloitu kansainväliseksi. Jos yksittäinen henkilö on antanut kaksi erillistä vastausta, ne on laskettu yhdeksi vastaukseksi. Palaute, jonka Society of Public Teachers of Law of the United Kingdom and Ireland on antanut, on käsitelty Yhdistyneen kuningaskunnan palautteena.

(***) Kaksi vastausta, jotka Law Society of England and Wales (Englannin ja Walesin asianajajaliitto) on antanut, on käsitelty yhtenä vastauksena.

(****) Palaute, jonka Swedish IT Law Observatory on antanut, on käsitelty liikealan antamana palautteena, koska useimmat sen jäsenistä ovat tietotekniikan alan edustajia.